

**ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ
Α.Ε.Ν ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΤΣΟΥΛΗΣ

ΘΕΜΑ

**ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΑΛΙΕΙΑ ΑΝΟΙΧΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΑΕΙΦΟΡΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΛΥΣΕΙΣ**

**ΤΟΥ ΣΠΟΥΔΑΣΤΗ: ΡΟΔΟΚΑΛΑΚΗ ΦΩΤΙΟΥ
Α.Γ.Μ: 3322**

Ημερομηνία ανάληψης της εργασίας: 30/5/2016

Ημερομηνία παράδοσης της εργασίας: 3/6/2016

<i>A/A</i>	<i>Όνοματεπώνυμο</i>	<i>Ειδικότης</i>	<i>Αξιολόγηση</i>	<i>Υπογραφή</i>
<i>1</i>				
<i>2</i>				
<i>3</i>				
ΤΕΛΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ				

Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ :

Page 2

Περιεχόμενα

Page 3

Πρόλογος ή εισαγωγή Π.Ε

Ακολουθεί η εκπόνηση Π.Ε.

Last Page

Βιβλιογραφία ή σημειώσεις ή ιστοσελίδα που χρησιμοποιήθηκε ή κ.λ.π.

• Τα κείμενα των Πτυχιακών Εργασιών θα γράφονται σε :
Times New Romans 12

• Οι επικεφαλίδες σε :
Times New Romans 14 Bolt

• Τα κεφάλαια σε :
Times New Romans 16 Bolt

Ελάχιστο όριο παρουσίασης Π.Ε 30 σελίδες χωρίς φωτογραφίες ή κατά την κρίση του επιβλέποντος καθηγητή.

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΤΗΣ Π.Ε ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΧΕΤΕ

• **4 Αντίτυπα πτυχιακής εργασίας**

Εκ των οποίων οπωσδήποτε ένα σε έντυπη μορφή και ένα σε ηλεκτρονική μορφή(cd) και τα άλλα δύο κατόπιν συνεννόησης με τον επιβλέποντα καθηγητή. Πάνω στο cd να εμφανίζονται απαραίτητως τα στοιχεία του σπουδαστή και της εργασίας.

• **Φωτοτυπίες :**

1 ^{ης}	σελίδα
2 ^{ης}	σελίδα
3 ^{ης}	σελίδα
last	σελίδα

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ

Α.Ε.Ν ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΑΛΙΕΙΑ ΑΝΟΙΧΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ.
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΔΕΙΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΛΥΣΕΙΣ»**

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) περιβάλλεται από ωκεανούς και θάλασσες και στα κράτη μέλη της ανήκουν περισσότερες θαλάσσιες παρά χερσαίες εκτάσεις. Επιπλέον, «η ακτογραμμή, την οποία μοιράζονται 23 από τα 28 κράτη μέλη, έχει μήκος επτά φορές μεγαλύτερο από την ακτογραμμή των ΗΠΑ» (Ελεύθερη Ζώνη, 2014). Περισσότεροι από 200 εκατομμύρια πολίτες της ΕΕ κατοικούν σε παράκτιες περιοχές και 88 εκατομμύρια εργάζονται σε αυτές, εκ των οποίων αυτών, 5,4 εκατομμύρια απασχολούνται στους τομείς της θάλασσας και της ναυτιλίας (Ελεύθερη Ζώνη, 2014). Για το λόγο αυτό η ΕΕ προσπαθεί να διαχειριστεί τα χωρικά ύδατα που την ενδιαφέρουν με την αντίστοιχη προώθηση του θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού (ΘΧΣ) και της ολοκληρωμένης διαχείρισης παράκτιων ζωνών (ΟΔΠΖ) ως εργαλεία επίτευξης της διαχείρισης αυτής. «Ως θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός νοείται διαδικασία ανάλυσης και σχεδιασμού από τα κράτη μέλη, της κατανομής των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στις θαλάσσιες περιοχές για την επίτευξη οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών στόχων. Απώτερος στόχος του θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού είναι κατάρτιση σχεδίων για τον καθορισμό τρόπων αξιοποίησης των θαλάσσιων ζωνών για διαφορετικές χρήσεις» (GR 2014EU, 2013).

Συγκεκριμένα στην Ελλάδα η νομοθεσία που αφορά το θαλάσσιο χώρο –ο όρος αναφέρεται μόνο στις θαλάσσιες εκτάσεις και όχι στις παράκτιες - είναι αρκετά ελλιπής, καθώς αποτελείται από διάσπαρτους νόμους που ορίζουν τις δραστηριότητες του κάθε αντικειμένου χωρίς να υπάρχει συνέργια και συνέχεια τις περισσότερες φορές στις διάφορες πολιτικές. Αυτός είναι και ο σκοπός του ΘΧΣ, να οργανώσει όλες τις θαλάσσιες δραστηριότητες ύπο κοινή βάση. Καθώς στην Ελλάδα έχουν γίνει τα πρώτα βήματα σε επίπεδο χωροταξικού σχεδιασμού, τόσο με το Γενικό, τα Περιφερειακά όσο και με τα Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΠΧΣΑΑ), η οργάνωση του θαλάσσιου χώρου καθίσταται σημαντική ανάγκη, όπως και η σύνδεσή του με τον ηπειρωτικό χώρο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΘΧΣ ΣΤΗ ΣΥΧΓΡΟΝΗ ΑΛΙΕΙΑ

Η άνοδος της στάθμης της θάλασσας, η περιβαλλοντική υποβάθμιση των υδάτων και όλες οι συνέπειες της κακής διαχείρισης των φυσικών πόρων που έχουν οδηγήσει τις τελευταίες δεκαετίες σε αισθητά αποτελέσματα κλιματικής αλλαγής και οικολογικής καταστροφής έδωσαν το έναυσμα για την δραστηριοποίηση των κρατών στα θαλάσσια έδαφη. Παράλληλα, οι οικονομικές απολαβές τόσο από τις παράκτιες όσο και από τις θαλάσσιες δραστηριότητες αναφορικά με την ενέργεια, τις μεταφορές, τον τουρισμό και την αλιεία αποτέλεσαν μια πρόκληση στην τομεακή ανταγωνιστικότητα των χωρών, γεγονός που έθεσε αναγκαία τη συνεργασία μεταξύ τους για την αποτελεσματικότητα οποιουδήποτε εγχειρήματος βιώσιμης ανάπτυξης (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2008).

Με την πάροδο του χρόνου, σε παγκόσμια επίπεδο γίνονται διάφορες περιφερειακές συμβάσεις που αποσκοπούν στην προστασία του περιβάλλοντος, ωστόσο αναγνωρίζεται η ανάγκη ολοκληρωμένου σχεδιασμού των δραστηριοτήτων στη θάλασσα για να επιτευχθούν και τα μέτρα της προστασίας που έχουν τεθεί στην εκάστοτε σύμβαση. Ρόλο συντονιστή αναλαμβάνει η ΕΕ, εφόσον η Ευρώπη πρέπει να ελέγχει τις δραστηριότητες που γίνονται στη Βαλτική, τη Μεσόγειο, τη Μαύρη θάλασσα καθώς και στο Βορειοανατολικό Ατλαντικό ωκεανό, απ' όπου βρέχεται, όπως και να φροντίζει για τη συνεκτικότητα οποιασδήποτε πολιτικής και δράσης με τις γειτνιάζουσες χώρες (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2008).

Σημείο αναφοράς για οποιαδήποτε στρατηγική αποτελεί η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας (United Nations Convention on the Law of the Sea - UNCLOS), (1982). Με την έγκριση της Γαλάζιας Βίβλου και της Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Πολιτικής (ΟΘΠ), το 2007, έχουμε την εισαγωγή του ΘΧΣ ως εργαλείο εφαρμογής της τελευταίας καθώς και την αρχή μιας συντονισμένης προσπάθειας από την Ευρώπη για την διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος μέσω της Ευρωπαϊκής

Επιτροπής Θαλάσσιας Πολιτικής και Αλιείας (ΕΕΘΠΑ) (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2008). Ταυτόχρονα, εκδίδεται σχέδιο δράσης για την άμεση κινητοποίηση των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τη συγκέντρωση στοιχείων από όλες τις χώρες για τη δημιουργία μιας κοινής βάσης δεδομένων πάνω στην οποία θα βασιστούν τα

οποιαδήποτε μέτρα ληφθούν για την αντιμετώπιση των διαφόρων προβλημάτων (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2008).

Έκτοτε, αναφέροντας κάποια απ' τα σημαντικότερα έγγραφα της ΕΕ, συντάσσεται «Ένας οδικός χάρτης για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό επίτευξη κοινών αρχών στην ΕΕ», το 2008, το οποίο τονίζει την προσοχή που πρέπει να δωθεί στη διασυνοριακή διάσταση του ΘΧΣ, στο ρόλο που παίζει αυτός στην εσωτερική αγορά καθώς και στη διαχείριση της θάλασσας εφόσον αποτελεί ένα πολυσύνθετο οικοσύστημα που επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες και χρειάζεται μία ισόρροπη ανάπτυξη. Έχοντας προηγηθεί η οδηγία-πλαίσιο 2008/56/ΕΚ για τη θαλάσσια πολιτική, ορίζεται το χρονικό πλαίσιο μέσα στο οποίο τα κράτη πρέπει να έχουν λάβει τα αναγκαία μέτρα (καθώς και ποια είναι αυτά) για να επιτευχθεί η αναμενόμενη περιβαλλοντική αναβάθμιση, το οποίο είναι το 2020. Έπειτα, η ΕΕΘΠΑ αναρτά την ανακοίνωση «Προς μια ενοποιημένη θαλάσσια πολιτική για καλύτερη διακυβέρνηση στη Μεσόγειο», το 2009, δίνοντας έμφαση στην ανάγκη διακυβέρνησης μιας θαλάσσιας περιοχής σαν τη Μεσόγειο όπου οι δραστηριότητες μπορούν να αποφέρουν κέρδος με τις μικρότερες δυνατές επιπτώσεις στο περιβάλλον.

Στη συνέχεια, το 2010, ανακοινώνεται με το έγγραφο «Γνώσεις για τη Θάλασσα 2020: θαλάσσιες παρατηρήσεις και δεδομένα για μια έξυπνη και βιώσιμη ανάπτυξη» η δράση για τις ενιαίες βάσεις δεδομένων που πρέπει να συμπληρωθούν για την δημιουργία ψηφιακών προϊόντων που θα διευκολύνουν τις διαδικασίες σε όλους τους τομείς. Ακόλουθα, δημοσιεύεται η ανακοίνωση «Θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός στην ΕΕ - επιτεύγματα και μελλοντικές εξελίξεις», το 2011, δίνοντας πληροφορίες για την εξέλιξη στο ΘΧΣ από την ανακοίνωση του οδικού χάρτη και κατευθύνσεις για τον μετέπειτα σχεδιασμό. Υπεισέρχεται στις υποχρεώσεις της ΕΕ, το ίδιο έτος, και η ΟΔΠΖ, εφόσον τότε τίθεται σε ισχύ το εν λόγω πρωτόκολλο της Σύμβαση της Βαρκελώνης, που αφορά όλες τις χώρες της Μεσογείου. Το Νοέμβριο του 2012, γίνεται πλέον μία εξειδικευμένη προσπάθεια εφαρμογής της ΟΘΠ σε τμήμα της Μεσογείου και αναρτάται το έγγραφο «Θαλάσσια στρατηγική για την Αδριατική θάλασσα και Ιόνιο πέλαγος», το ακριβές περιεχόμενο του οποίου αναλύεται και στο επόμενο υποκεφάλαιο.

Απόρροια των παραπάνω εγγράφων, το Μάρτιο του 2013, εκδίδεται η πρόταση «Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου: για τη θέσπιση πλαισίου για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό και την ολοκληρωμένη διαχείριση θαλάσσιων ζωνών», θέτοντας το κίνητρο σε κάθε χώρα να οργανώσει τις θαλάσσιες δραστηριότητές της με συγκεκριμένη κοινή δομή. Με αυτή την ενέργεια δίνεται η δυνατότητα να γνωστοποιηθούν και να οργανωθούν οι δραστηριότητες σε αλληλοκαλυπτόμενες, γειτονικές περιοχές και μη, ώστε να γίνει εφικτή η διαχείριση αυτών με στόχο τη βιώσιμη

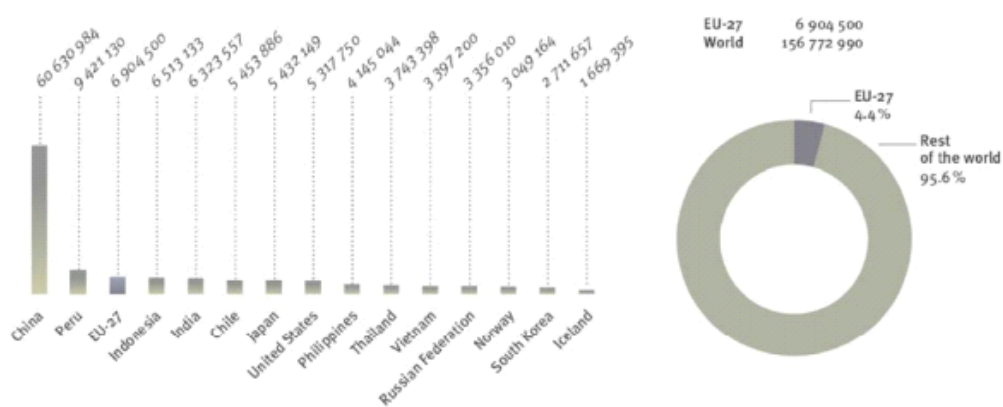
ανάπτυξή τους, δηλαδή τη μέγιστη οικονομική αποδοτικότητα τους με την παράλληλη περιβαλλοντική προστασία και αντιμετώπιση προβλημάτων στην κλίμακα που χρήζει να προβλεφθεί. Ένα χρόνο μετά, έπειτα από γνωμοδοτήσεις για τροπολογία η οδηγία κατέληξε να περιλαμβάνει τη θέσπιση πλαισίου μόνο για τον ΘΧΣ (European Commission, 2014). Έπειτα, στις 17 Απριλίου 2014, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε την οδηγία για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό και πλέον έχοντας προωθηθεί στο Συμβούλιο αναμένεται να εγκριθεί τελικά από τους υπουργούς. Ύστερα, τα κράτη μέλη οφείλουν να μεταφέρουν την οδηγία αυτή στην εθνική τους νομοθεσία μέχρι το 2016 και να ορίσουν την αρμόδια αρχή που θα είναι υπεύθυνη για την εφαρμογή του ΘΧΣ (European Commission, 2014).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΑΛΙΕΙΑ

2.1. Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ Ε.Ε. ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΑΛΙΕΙΑ

Στον παγκόσμιο χάρτη της αλιείας η Ε.Ε. κατέχει την τρίτη θέση ως παραγωγός αλιευμάτων (αλιεία και ιχθυοκαλλιέργειες) μετά την Κίνα και το Περού (Reference E.U. F&F). Το μερίδιο που κατέχει στο σύνολο των αλιευμάτων της συνολικής παγκόσμιας παραγωγής αντιστοιχεί στο 4,4%, με το σύνολο αλειμμάτων να αγγίζει τους 7 εκατομμύρια τόνους. Στο παρακάτω σχήμα (Σχήμα 1) παρουσιάζεται η συμβολή κάθε κράτους μέλους στο σύνολο των αλιευμάτων της Ε.Ε.

Σχήμα 1. Συμβολή των κυριότερων κρατών στην παγκόσμια παραγωγή αλιευμάτων (Facts and Figures on the CFP, Edition 2008)

Η εξέχουσα αυτή θέση στον παγκόσμιο αλιευτικό χάρτη αναγκάζει την Ε.Ε. να τεθεί αρωγός σε θέματα αλιείας και αλιευτικής πολιτικής. Έτσι, η θέσπιση ενός προγράμματος διαχείρισης αποτελεί επιτακτική ανάγκη. Η ανάγκη αυτή μετουσιώθηκε σε πράξη με τη θέσπιση της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής.

Η πρώτη αναφορά για Κοινή Αλιευτική Πολιτική (Κ.Α.Π.) στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας γίνεται στη Συνθήκη της Ρώμης εν έτει 1957, ως κομμάτι της αγροτικής πολιτικής. Οι πρώτοι ειδικοί κανονισμοί του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου σε θέματα αλιείας για την Ε.Ο.Κ. των έξι κρατών μελών, παρουσιάζονται τον Οκτώβριο του 1970 (Council Regulation 2140/70 για τη διαρθρωτική πολιτική και Council Regulation 2142/70 για τη εμπορική πολιτική). Στόχος αυτών των κανονισμών ήταν η εγκαθίδρυση κοινών κανόνων και πρακτικών με σκοπό την «προώθηση μιας αρμονικής και εξισορροπημένης ανάπτυξης» στον τομέα της αλιείας (Council Regulation 101/76).

Το 1983 αποτελεί το «σωτήριο έτος» για την Κοινή Αλιευτική Πολιτική. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα έχει διευρυνθεί και η ανάγκη διαχείρισης των θεμάτων της θάλασσας φαντάζει πιο επίκαιρη από ποτέ. Τότε η Κ.Α.Π. ως ξεχωριστό κομμάτι της Ευρωπαϊκής πολιτικής ψηφίζεται στο σύνολό της και αναδιαρθρώνεται ανά δεκαετία. Με μια σειρά μέτρων και στρατηγικών η Ε.Ε. μέσω της Κ.Α.Π. προσπαθεί να διαχειριστεί και να διατηρήσει τα διαρκώς μειούμενα ιχθυαποθέματα, λόγω της αυξανόμενης αλιευτικής ικανότητας του ευρωπαϊκού στόλου και της υπερεκμετάλλευσης που αυτά συνεπάγονται.

Δύο δεκαετίες αργότερα, η αλιευτική πολιτική υπέστη ριζική μεταρρύθμιση. Η αναθεώρηση της Κ.Α.Π. το 2002 έθεσε ένα νέο πλαίσιο λειτουργίας και στόχων. Οι στόχοι της Κ.Α.Π. σήμερα αποσκοπούν στη βιώσιμη ανάπτυξη με βάση τους περιβαλλοντικούς, οικονομικούς και κοινωνικούς παράγοντες, οι οποίοι μπορούν να συνοψιστούν:

1. υπεύθυνες και βιώσιμες δραστηριότητες αλιείας και υδατοκαλλιέργειας που συμβάλλουν στην επίτευξη υγιών θαλάσσιων οικοσυστημάτων,

2. οικονομικά βιώσιμο και ανταγωνιστικό τομέα αλιείας και υδατοκαλλιέργειας προς όφελος των καταναλωτών,

3. σωστό επίπεδο διαβίωσης για εκείνους που εξαρτώνται από τις αλιευτικές δραστηριότητες

Μέσα στο νέο πλαίσιο της αναθεωρημένης Κ.Α.Π. μείζων ρόλο διαδραματίζει η έννοια της ολοκληρωμένης διαχείρισης. Συνέπεια αυτού είναι η ελαχιστοποίηση του αντίκτυπου των αλιευτικών δραστηριοτήτων στα θαλάσσια οικοσυστήματα.

Πολυετή Προγράμματα Προσανατολισμού (Multi Annual Guidance Programms)

Ένα από τα βασικά εργαλεία άσκησης της Κ.Α.Π., από την έναρξη της οργανωμένης και αυτυπόστατης δομής της, αποτέλεσαν τα Πολυετή Προγράμματα Προσανατολισμού (Π.Π.Π.). Ο στόχος αυτών των διαχειριστικών μέτρων ήταν η μείωση της αλιευτικής ικανότητας του αλιευτικού στόλου. Για τη μείωση της αλιευτικής ικανότητας του ευρωπαϊκού αλιευτικού στόλου τα κυριότερα μέτρα που πάρθηκαν για να επιτευχθεί αυτό ήταν η απόσυρση σκαφών και η μείωση της αλιευτικής προσπάθειας. Επίσης, η συγχώνευση αλιευτικών εταιριών (enterprises), η εξαγωγή προς τρίτες χώρες και ο επαναπροσδιορισμός στόχων σε τομείς εκτός της αλιείας συνεπικούρησαν, αλλά σε μικρότερο βέβαια βαθμό (Reference Lindebo 2005). Η λογική στην οποία στηρίζονται τα ΠΠΠ είναι ότι το μέγεθος του στόλου πρέπει να υπαγορεύεται από τους διαθέσιμους πόρους και όχι, όπως συμβαίνει συχνά, το μέγεθος των συνολικών επιτρεπόμενων αλιευμάτων (TAC) να καθορίζεται από το μέγεθος του στόλου (EU site). Οι βασικές στρατηγικές κάθε ΠΠΠ εγκρίνονται από το Συμβούλιο των Υπουργών Αλιείας και έπειτα η

ΕΕ χρηματοδοτεί τα κράτη-μέλη για την επίτευξη των στόχων που έχουν οριστεί ως ελάχιστοι δυνατοί.

Τα Π.Π.Π. αποτελούνταν από τέσσερις ξεχωριστές σειρές προγραμμάτων και εκτείνονται από την περίοδο 1983 μέχρι το 2002. Τα ακριβή μέτρα για τη μείωση της αλιευτικής ικανότητας γίνονταν περιπλοκότερα με την πάροδο του χρόνου και τη μετάβαση από το ένα πρόγραμμα στο άλλο.

Τα ΠΠΠ Ι (MAGP I) κάλυψαν την περίοδο 1983-1986 με επιλεγόμενο στόχο την μείωση της συνολικής χωρητικότητας (total tonnage capacity) του αλιευτικού στόλου κάθε κράτους-μέλους. Οι στόχοι όπως είναι φυσικό στην αρχή κάθε προσπάθειας ήταν μικροί σε έκταση, αλλά αποτελούσαν το σημείο έναρξης μιας κίνησης για τον έλεγχο της συνεχιζόμενης αύξησης των τεχνικών χαρακτηριστικών των σκαφών (κυρίως της ισχύος) (Lindebo,2003). Στο μεσοδιάστημα αυτό σύμφωνα με τους Gulland et al.(1990) η αλιευτική ικανότητα του στόλου της Ε.Ε. ξεπερνά τους θεσπισμένους στόχους και συνεχίζει την εξάπλωσή της και σε άλλα ιχθυαποθέματα. Οι λόγοι που προσδιορίστηκαν ήταν οι εξής:

- αστάθεια της μεθόδους που προσμετράται η ικανότητα
- απουσία ετήσιων στόχων
- απειρία σε θέματα διαρθρωτικής πολιτικής (structural policy)
- απουσία στόχου για μόνιμη απόσυρση ενεργών σκαφών ώστε να μπορούν να αντιπαραβάλλονται με τις κατασκευές νέων σκαφών

Η συνέχεια δόθηκε με τα ΠΠΠ ΙΙ (1987-1991), όπου στους στόχους εκτός από την επιδοτούμενη μείωση της συνολικής χωρητικότητας κατά 3% προστέθηκε η μείωση της συνολικής ισχύος του αλιευτικού στόλου κατά 2%. Κατά τη διάρκεια αυτής της σειράς των προγραμμάτων η ένταξη της Ισπανίας και της Πορτογαλίας στην Ε.Ε., δυο εξαιρετικά ισχυρές αλιευτικά χώρες, διπλασίασε τον ευρωπαϊκό αλιευτικό στόλο. Η κίνηση αυτή αποτέλεσε έναν ακόμα σημαντικό παράγοντα για την ανάγκη μιας πιο «ισορροπημένης εκμετάλλευσης στα εσωτερικά ύδατα της Ε.Ε.». Σύμφωνα με το Lindebo (2003) για μια ακόμα φορά ο αγώνας των κρατών μελών για αύξηση της ισχύος τους συνεχίστηκε. Σε μεγάλο ποσοστό για αυτό ευθύνονται οι μαζικές επιχορηγήσεις των κρατών μελών για την κατασκευή και τεχνολογική βελτιστοποίηση του αλιευτικού στόλου. Η σχετική αποτυχία αυτών των προγραμμάτων συνοψίζεται στα εξής (DG XIV):

- οι αλιείς και οι εθνικές αρχές δεν είχαν πειστεί ότι υπήρχε πρόβλημα υπεραλίευσης

- η σχετική αμφιλογία των στόχων και η έλλειψη επαρκούς πολιτικής προώθησης
- οι συνεχείς βοήθειες για την ανάπτυξη των τομέα της αλιείας
- η φύση των εργαλείων για τη μέτρηση προόδου των προγραμμάτων και τα αποτελέσματά τους. Το Κοινό Αλιευτικό Μητρώο δεν είχε ακόμα δημιουργηθεί και οι ανομοιόμορφες μονάδες αλιευτικής ικανότητας σε λόγους χωρητικότητας και μηχανικής ισχύος, δυσχέραιναν τη επίβλεψη περαιτέρω και
- η ελλιπής επίβλεψη των εισόδων και εξόδων σκαφών που είχε ως επακόλουθο τη σημαντική διαρροή κοινοτικών πόρων. Ως συνέπεια δεν υπήρχε κανένας μηχανισμός που να αποτρέπει τα αποσυρόμενα σκάφη να αντικαθίστανται από νέα με την ίδια αλιευτική ικανότητα.

Το επόμενο διάστημα οι προσπάθειες ελέγχου της αλιευτικής ικανότητας μέσω της Κ.Α.Π. χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερη προσοχή και επαγγελματισμό. Η Ε.Ε. έχει πια «μεγαλώσει» (τόσο σε χρόνο όσο και σε κράτη μέλη) και η πίεση που ασκείται για τα θέματα της αλιείας είναι αρκετά μεγαλύτερη. Η αξία και η ανάγκη μελέτης της κάθε κίνησης διαφαίνεται στο γεγονός ότι η νέα σειρά ΠΠΠ δεν εγκρίθηκε αμέσως μόλις κατατέθηκε. Δυο έγγραφα, η θεσμική έκθεση της Κ.Α.Π. από την Ευρωπαϊκή επιτροπή το 1991 και ταυτόχρονα μια ανεξάρτητη μελέτη ειδικών (η περίφημη ως Gulland report) θέτει τις βάσεις για μια διαφορετική προσέγγιση στην τρίτη σειρά ΠΠΠ.

Η ομάδα ειδικών στην μελέτη της θέτει ένα διαφορετικό τρόπο διαχείρισης προτείνοντας μειώσεις στην αλιευτική πίεση σε διαφορετικούς τύπους ιχθυαποθεμάτων. Οι προτάσεις τους αφορούν τη μείωση της αλιευτικής πίεσης κατά 30% στα βενθοπελαγικά ιχθυαποθέματα, κατά 20% στα βενθικά αποθέματα και καμία μεταβολή στην αλιεία των πελαγικών ψαριών. Με αυτό τον τρόπο προσπαθούσε να διασφαλίσει το μέγιστο δυνατό αποτέλεσμα των προγραμμάτων μείωσης του αλιευτικού στόλου στα αποθέματα με κίνδυνο υπεραλίευσης.

Έτσι στα ΠΠΠ III (1992-1996) για πρώτη φορά εισέρχεται ο όρος της κατάτμησης του αλιευτικού στόλου και η θέσπιση διαφορετικών στόχων για κάθε τμήμα αυτού. Επιπλέον, εκτός από περαιτέρω μειώσεις στη συνολική χωρητικότητα και ισχύ των αλιευτικών στόλων προστέθηκε ο όρος για τη μείωση της αλιευτικής προσπάθειας στα κράτη-μέλη. Η αλιευτική προσπάθεια ορίστηκε ως η ικανότητα κάθε σκάφους σε χωρητικότητα και ισχύ πολλαπλασιαζόμενη με τις μέρες αλιείας. Η νέα αυτή παράμετρος δημιούργησε την ανάγκη κοινών μετρικών συστημάτων για τα κράτη μέλη και ένα αυστηρό πλαίσιο καταγραφής του αλιευτικού στόλου της Ε.Ε.. Αποτέλεσμα αυτού ήταν η δημιουργία του Κοινού Αλιευτικού Μητρώου. Κάτω από το νέο αυτό καθεστώς το επιθυμητό αποτέλεσμα μπορεί να επέλθει μέσω δύο οδών: είτε μέσω της μείωσης της

αλιευτικής ικανότητας (απόσυρση σκαφών) είτε μέσω μείωσης της αλιευτικής προσπάθειας, απαγορεύοντας την αλιεία για συγκεκριμένες περιόδους. Σύμφωνα με τον κανονισμό το 55% της επιθυμητής μείωσης θα έπρεπε να γίνει μέσω της οδού της αλιευτικής ικανότητας την οποία και τα περισσότερα κράτη μέλη συνέχισαν να υιοθετούν εξ' ολοκλήρου.

Το πλαίσιο εφαρμογής των ΠΠΠ III μπορεί να κριθεί μερικώς επιτυχημένο. Είναι γεγονός ότι την περίοδο των ΠΠΠ III για πρώτη φορά από την έναρξη τους υπήρξε συντονισμένη συνολικά προσπάθεια για τη μείωση της αλιευτικής ικανότητας. Κρίνεται όμως εν μέρει επιτυχημένο καθώς ενώ οι στόχοι για το σύνολο της Ε.Ε. επιτεύχθηκαν, δεν έγινε το ίδιο με αυτούς του κάθε κράτους μέλους ξεχωριστά. Κάποιοι στόλοι κρατών μελών λοιπόν, κατόρθωσαν να εφαρμόσουν τις θεσπισμένες για αυτούς μειώσεις σε χωρητικότητα και ισχύ, μερικές φορές μάλιστα συνέχισαν το έργο τους και πέρα από τους προβλεπόμενους στόχους, ενώ κάποιοι άλλοι δε συμμορφώθηκαν στους θεσπισμένους στόχους. Αποτέλεσμα αυτού παρά τη γενική ευφορία για την επιτυχημένη κατάσταση να υπάρχει μια ανισοκατανομή όσο αφορά στο συμβαλλόμενο έργο.

Παρόλα αυτά με το τέλος των ΠΠΠ III υπήρξαν και αρνητικά σημεία (des Clers, 1996). Ανάμεσα σ' αυτά ήταν η άνιση μεταβολή στην αλιευτική ικανότητα των κρατών μελών, η τεχνολογική πρόοδος που είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση της αλιευτικής πίεσης, οι αντικρουόμενες πολιτικές επιδοτήσεων (απόσυρση και κατασκευή ή εκμοντερνισμός σκαφών) και η μείωση των τιμών σε συγκεκριμένα ιχθυαποθέματα ήταν τα βασικά σημεία που επηρέασαν αρνητικά τα τελικά αποτελέσματα των ΠΠΠ III.

Το τελευταίο στάδιο των ΠΠΠ ήταν τα ΠΠΠ IV εκτεινόμενα αρχικά από το 1997 ως το 2001, αλλά τελικά επεκτάθηκαν μέχρι το τέλος του 2002. Οι επιπλέον μειώσεις της ισχύς και της χωρητικότητας του στόλου σε συνδυασμό με τη μείωση της αλιευτικής προσπάθειας στο σύνολο αλλά και σε συγκεκριμένα τμήματα του στόλου κάθε κράτους μέλους ήταν αυτή τη φορά οι αντικειμενικοί στόχοι του προγράμματος.

Πριν από τη θέσπιση των ΠΠΠ IV η ανεξάρτητη μελέτη των ειδικών (Lassen et al., 1994) παρουσίασε ότι αρκετά εμπορικά ιχθυαποθέματα βρίσκονταν ακόμα κάτω από ισχυρή αλιευτική πίεση. Αποτέλεσμα αυτού ήταν το Συμβούλιο κατά τη θέσπιση των ΠΠΠ IV να μειώσει την αλιευτική προσπάθεια κατά 30% στα αποθέματα με κίνδυνο κατάρρευσης και κατά 20% στα αποθέματα που βρίσκονται υπό υπεραλίευση. Ταυτόχρονα υπήρξε μια προσπάθεια επικέντρωσης της μείωσης της αλιευτικής ικανότητας στα τμήματα του αλιευτικού στόλου που στόχευαν στα προαναφερόμενα αποθέματα. Σύμφωνα με τον Limdebo (1999) το πρόβλημα που υπήρξε ήταν ότι η επικέντρωση των ΠΠΠ ως προς την τρωτότητα των αποθεμάτων προσεγγίστηκε αποκλειστικά ως τεχνικό

θέμα. Προβλήματα επίσης παρουσιάστηκαν και στην οργάνωση της μείωσης της αλιευτικής προσπάθειας.

Στο σύνολό τους τα ΠΠΠ σύμφωνα τόσο με την Ε.Ε. όσο και βάσει της άποψης ενός τμήματος της επιστημονικής κοινότητας δεν προσέφεραν τα αναμενόμενα. Είναι χαρακτηριστικό ότι μια ειδική έκθεση που παρουσιάστηκε στο Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο το 1993 θέτει διάφορα σημεία κριτικής όσον αφορά στη διαρθρωτική πολιτική της Κ.Α.Π. και τα πλαίσια της βασικής της θεώρησης. Η κριτική την οποία δεχτήκαν εστιάζεται κυρίως στο ότι παρά το γεγονός πως οι στόχοι μείωσης της αλιευτικής ικανότητας επιτεύχθηκαν στις περισσότερες των περιπτώσεων, δεν παρατηρήθηκε το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα στην αντίστοιχη μείωση της αλιευτικής πίεσης στους ιχθυοπληθυσμούς (Limdebo, 2005). Οι λόγοι στους οποίους οφείλεται αυτή η πεποίθηση είναι ποικίλοι. Σύμφωνα με τον Limdebo (2005) μια βασική αιτία ήταν η συνεχόμενη και ταυτόχρονα αλλοπρόσαλλη διαθεσιμότητα των επιχορηγήσεων για τον μοντερνισμό και την ανανέωση του αλιευτικού στόλου. Στο ίδιο μήκος κύματος κινείται και ο Hatcher (1999) όπου από την πλευρά του θεωρεί την απουσία συντονισμού της διαρθρωτικής πολιτικής με άλλα τμήματα της Κ.Α.Π. και τις εσωτερικές αντικρουόμενες πολιτικές που ταυτόχρονα αυξομείωναν την αλιευτική ικανότητα του ευρωπαϊκού στόλου. Παράλληλα όμως ερωτά κατά πόσο τελικά τα προγράμματα μεταβολής του αλιευτικού στόλου που αποτελούν το βασικό κομμάτι της Κ.Α.Π. είναι κατάλληλα στο να χειριστούν τα προβλήματα την υπέρ-εκμετάλλευσης των ιχθυαποθεμάτων στην Ε.Ε.

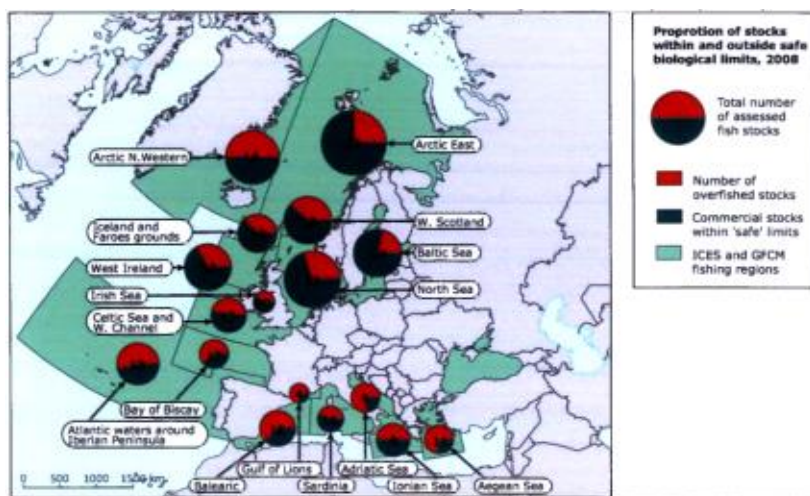
2.2. ΑΛΙΕΙΑ-ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΣΤΗΝ Ε.Ε.

Η Ε.Ε. έχει συμφωνήσει για τον τομέα της αλιείας ότι, μέχρι το 2015, στο μέτρο του δυνατού και μέχρι το 2020 το αργότερο, όλα τα αποθέματα θα πρέπει να αξιοποιηθούν σε ένα επιτρεπόμενο επίπεδο ώστε να έχουν τη δυνατότητα να παράγουν τη μέγιστη βιώσιμη απόδοση μακροχρόνια (European Commission, 2014). Με τον περιορισμό των αλιευμάτων σε επιστημονικώς ρυθμιζόμενα επίπεδα, στην πραγματικότητα διαβεβαιώνεται ότι τα αποθέματα είναι σε θέση να αναπαραχθούν και τελικά να προσφέρουν υψηλότερες αποδόσεις για τους αλιείς. Ενώ έχει σημειωθεί ικανοποιητική πρόοδος στο βόρειο Ατλαντικό και αναμένεται σύντομα στη Μεσόγειο και τη Μαύρη Θάλασσα, υπάρχει μεγάλο ποσοστό υπεραλίευσης σε σύγκριση με το στόχο αυτό (European Commission, 2014).

Όπως απεικονίζεται και στον παρακάτω χάρτη η χώρα μας κατέχει από τα μεγαλύτερα ποσοστά υπεραλίευσης στην Ευρώπη. Από την άλλη πλευρά, οι υδατοκαλλιέργειες είναι ένας ανερχόμενος κλάδος και μία δραστηριότητα και μπορεί να βοηθήσει στην αντιμετώπιση της υπεραλίευσης και στην προστασία των πληθυσμών άγριων ψαριών (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, 2014). Ειδικότερα στη

Μεσόγειο με τη χαμηλή φυσική παραγωγικότητα, η υπεραλίευση και η σχετική εξάντληση σημαντικών αλιευτικών πεδίων, οδήγησαν από μόνα τους στη μεγάλη ανάπτυξη των θαλάσσιων υδατοκαλλιεργειών (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, 2014). Επομένως καθίσταται επιτακτική η ανάγκη διαχείρισης του τομέα αυτού μέσω της θαλάσσιας χωροταξίας.

Σχήμα 2. Αναλογία αλιευτικών αποθεμάτων εντός ή εκτός των ασφαλών βιολογικών ορίων

Η Ελλάδα παράγει περίπου 150.000 τόνους ψαριών και θαλασσινών ετησίως, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων αλιεύονται στο Αιγαίο (APC Advanced Planning, 2009). Τα ψάρια είναι δεύτερος μεγαλύτερος εξαγωγικός τομέας στα τρόφιμα, μετά το ελαιόλαδο, καθώς το 85% της συνολικής παραγωγής εξάγεται και ενώ οι εισαγωγές είναι περισσότερες από τις εξαγωγές σε τόννους, το αντίστροφο ισχύει για την αξία των αλιευμάτων (GR 2014 EU, 2013). Εντούτοις, όπως παρατηρείται στο Διάγραμμα 5.1.2, από το 1994 έως το 2009 η αλιευτική παραγωγή ακολουθεί μία φθίνουσα πορεία. Σύμφωνα με στοιχεία της Πανελληνίας Συνομοσπονδίας Ενώσεων Αγροτικών Συνεταιρισμών (ΠΑΣΕΓΕΣ), η αλιευτική παραγωγή στο διάστημα της τετραετίας 2006-2009, κινήθηκε στη συλλεκτική αλιεία με πτωτικό ρυθμό (-15,7%). Από την άλλη πλευρά, στις υδατοκαλλιέργειες η παραγωγή παρουσίασε το 2009 αισθητή άνοδο (7,9%). ελληνική υδατοκαλλιέργεια διαιρείται με βάση τα είδη και τις μεθόδους παραγωγής στη θαλάσσια ιχθυοκαλλιέργεια, την υδατοκαλλιέργεια εσωτερικών υδάτων και την οστρακοκαλλιέργεια (APC Advanced Planning, 2009). Ωστόσο, την παρούσα έρευνα αφορά η θαλάσσια δραστηριότητα επομένως θα γίνει εκτενέστερη αναφορά στην ιχθυοκαλλιέργεια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο ΥΠΕΡΑΛΙΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΜΕΣΟΓΕΙΟ

Ο τομέας της Αλιείας, παγκοσμίως, είναι μία βασική πηγή τροφίμων, απασχόλησης, εμπορίου και συνεπώς διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην παγκόσμια οικονομία του τομέα των τροφίμων. Η αλιεία και οι υδατοκαλλιέργειες παρείχαν στον κόσμο περίπου 142 εκατ. τόνους ψαριών το 2008. Από αυτούς 115 εκατ. τόνοι χρησιμοποιήθηκαν ως ανθρώπινη τροφή, παρέχοντας μια εκτιμώμενη ποσότητα 17 κιλών ανά κεφαλή η οποία είναι υψηλότερη όλων των εποχών.

Οι υδατοκαλλιέργειες υπολογίζονται στο 46% της συνολικής προσφοράς τροφίμων σε ψάρια, ένα ελαφρώς χαμηλότερο ποσοστό από αυτό που αναφέρεται στην κατάσταση της παγκόσμιας αλιείας και υδατοκαλλιέργειας του 2008 λόγω μιας σημαντικής αναθεώρησης προς τα κάτω των στατιστικών δεδομένων της Κινάς σχετικά με την αλιεία και τις υδατοκαλλιέργειες. Δεν πρέπει όμως να αγνοήσουμε την συνεχιζόμενη αύξηση της υδατοκαλλιέργειας μιας και το 2003 αντιπροσώπευε το 43% της συνολικής παραγόμενης ποσότητας ψαριών .

Κάθε χρόνο γίνονται ακόμα χειρότερα τα πράγματα για τους ψαράδες στη Μεσόγειο. Συνεχώς οι ποσότητες των ψαριών μειώνονται στα δίκτυα των ψαράδων. Η εικόνα για τις ποσότητες των ψαριών στη Μεσόγειο είναι πολύ ανησυχητική, ζοφερή όπως την είχε χαρακτηρίσει η τελευταία έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Πιο συγκεκριμένα το 96% τουλάχιστον των βυθόβιων ψαριών της Μεσογείου υπεραλιεύεται, καθώς για τα πελαγικά είδη, όπως η σαρδέλα και ο γαύρος, το ποσοστό ξεπερνά το 71%.

3.1. Οι κανόνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την καταπολέμηση της παράνομης, λαθραίας και άναρχης αλιείας

Η αλιευτική πολιτική έχει συμπεριληφθεί στη συνθήκη της Ρώμης. Αρχικά συνδέθηκε με τη γεωργική πολιτική, αλλά με την πάροδο του χρόνου κατέστη ολοένα και πιο ανεξάρτητη. Πρωταρχικός στόχος της ΚΑΠ, όπως μεταρρυθμίστηκε το 2002, είναι να εφαρμοσθεί με βάση τη βιώσιμη αλιεία και να εξασφαλίσει εισοδήματα και σταθερές θέσεις εργασίας στους αλιείς. Η συνθήκη της Λισσαβόνας προβαίνει σε πολλές τροποποιήσεις επί της αλιευτικής πολιτικής.

Η παράνομη, λαθραία και άναρχη αλιεία όπως είναι λογικό εξαντλεί τα ιχθυαποθέματα, καταστρέφει τα θαλάσσια ενδιαιτήματα, στρεβλώνει τον ανταγωνισμό,

δημιουργεί συνθήκες αθέμιτου ανταγωνισμού σε βάρος των έντιμων αλιέων και ζημιώνει την οικονομία των παράκτιων κοινοτήτων, ιδίως στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση καταβάλλει μεγάλες προσπάθειες για να περιορίσει τη δυνατότητα στους παράνομους αλιείς να κερδοσκοπούν.

Ο κανονισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την πρόληψη και την εξάλειψη της παράνομης, λαθραίας και άναρχης αλιείας τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2010. Η Επιτροπή αναλαμβάνει ενεργό δράση από κοινού με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη για να διασφαλίσει τη συνεκτική εφαρμογή του κανονισμού αυτού. Έτσι μόνον νόμιμα πιστοποιημένα από το κράτος σημαίας ή εξαγωγής, προϊόντα θαλάσσιας αλιείας μπορούν να εισαχθούν ή να εξαχθούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Επίσης δημιουργείται κατάλογος σκαφών παράνομης, λαθραίας και άναρχης αλιείας κι δημοσιεύεται τακτικά με βάση τα εν λόγω σκάφη που έχουν καταγράψει οι Περιφερειακές Οργανώσεις Διαχείρισης Αλιείας.

Ο κανονισμός της παράνομης, λαθραίας και άναρχης αλιείας παρέχει επίσης τη δυνατότητα κατάρτισης «μαύρης λίστας» με τα κράτη που παραβλέπουν τις παράνομες αλιευτικές δραστηριότητες καθώς και οι Ευρωπαίοι αλιείς που αλιεύουν παράνομα σε οποιοδήποτε μέρος του κόσμου και υπό οποιαδήποτε σημαία, αντιμετωπίζουν αυστηρές κυρώσεις ανάλογες με την οικονομική αξία των αλιευμάτων τους.

3.2. Οικονομικές επιπτώσεις της υπεραλίευσης

Κάθε χρόνο, επιστημονικές υπηρεσίες αξιολογούν το ποσοστό στο οποίο τα αλιευτικά αποθέματα βρίσκονται σε κίνδυνο υποβάθμισης για την μελλοντικής τους αναπαραγωγικής ικανότητας, πιο συγκεκριμένα κατά πόσο βρίσκονται εκτός «ασφαλών βιολογικών ορίων». Το 2011, κυρίως λόγω σημαντικής έλλειψης δεδομένων, παραμένει άγνωστη η κατάσταση στην οποία βρίσκεται το μισό (64%) των ιχθυαποθεμάτων που ζουν στις θάλασσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Από τα αποθέματα για τα οποία υπάρχουν καταχωρημένα, το 63% υπεραλιεύεται, σε σύγκριση με το 28% του μέσου όρου σε παγκόσμιο επίπεδο. Η υπεραλίευση των μέχρι τώρα γνωστών ιχθυαποθεμάτων στη Μεσόγειο αγγίζει το 82%. Το μέγιστο επιτρεπόμενο όριο αλιευμάτων για τη Βόρεια Θάλασσα ήταν κατά το οποίο θεσπίστηκε από του υπεύθυνους ήταν 11% υψηλότερο σε σχέση με αυτό που σύστησαν οι επιστήμονες, ενώ στις θάλασσες γύρω από την Ιρλανδία και δυτικά της Σκωτίας ήταν 42% υψηλότερο. Ο ευρωπαϊκός στόλος έχει την ικανότητα να αλιεύει κατά μέσο όρο τρεις φορές περισσότερο από το βιώσιμο επίπεδο. Οι επιδοτήσεις που δίνονται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο για την Αλιεία σε σχετικές με τον κλάδο επιχειρήσεις για την περίοδο 2007 - 2013 υπολογίζονταν στα 4.3€ δισεκατομμύρια. Τα καύσιμα για τα αλιευτικά σκάφη δεν συμπεριλαμβάνονται στους ενεργειακούς φόρους, ενώ

οι κρατικές επιδοτήσεις, καθώς και οι επιδοτούμενες από την Ευρωπαϊκή Ένωση συμφωνίες αλιευτικής συνεργασίας με χώρες που δεν ανήκουν στα Κράτη Μέλη της, επίσης εξυπηρετεί την οικονομική στήριξη των αλιευτικών στόλων και την αλιευτική βιομηχανία στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

3.3. Βιώσιμη αλιεία

Βιώσιμη ορίζεται η αλιεία της οποίας οι πρακτικές μπορούν να συνεχιστούν επ' αόριστον χωρίς να μειώνεται η δυνατότητα του στοχευόμενου είδους να διατηρεί τον πληθυσμό του σε υγιή επίπεδα, και χωρίς να έχει δυσμενείς επιπτώσεις σε άλλα είδη εντός του οικοσυστήματος λόγω της αφαίρεσης της τροφής τους, της τυχαίας θανάτωσής τους, ή της καταστροφής του φυσικού τους περιβάλλοντος.

Η βιώσιμη αλιεία λειτουργεί με κοινωνικά και οικονομικά δίκαιο και υπεύθυνο τρόπο.

- Δεν αλιεύει σε περιοχές όπου τα προβλήματα με την Παράνομη, Λαθραία και Άναρχη αλιεία είναι τόσο μεγάλα ώστε οι υπάρχοντες κανονισμοί και σχέδια διαχείρισης να υπομονεύονται σοβαρά.
- Λειτουργεί σύμφωνα με τους εκάστοτε τοπικούς, εθνικούς και διεθνείς νόμους και κανονισμούς.
- Αναφέρει στις αρμόδιες αρχές πρακτικές Παράνομης, Λαθραίας και Άναρχης αλιείας που τυχόν γίνονται αντιληπτές κατά την αλιευτική δραστηριότητα.
- Προσφέρει οικονομική υποστήριξη, όπου αυτό είναι δυνατό, για την παρακολούθηση, έλεγχο και επιτήρηση που στόχο έχουν να διασφαλίσουν ότι οι κανονισμοί και τα σχέδια διαχείρισης εφαρμόζονται και ακολουθούν τις πιο πρόσφατες σχετικές προβλέψεις.
- Συγκεντρώνει όλα τα στοιχεία αναφορικά με τα αλιεύματα, τις εκφορτώσεις και άλλα σχετικά και τα παρέχει για επιστημονική παρακολούθηση και διαχείριση της αλιείας.
- Απαιτεί αξιολογήσεις για κοινωνικές επιπτώσεις και επίλυση των αρνητικών επιπτώσεων, ιδιαίτερα όσον αφορά τον κοινωνικό ιστό¹⁰ των τοπικών πληθυσμών.
- Σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα.
- Σέβεται τις Βασικές Συμβάσεις του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας (ILO)

- Εμπλέκει όλους τους ενδιαφερόμενους στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, ιδιαίτερα τις κοινότητες που εξαρτώνται από την αλιεία για την τροφή και την επιβίωσή τους.
- Περιλαμβάνει ευφωνίες ισότιμης πρόσβασης, οι οποίες προστατεύουν τη διατροφική ασφάλεια των τοπικών πληθυσμών, όπου αυτό τίθεται ως ζήτημα.
- Εκπαιδεύει και προσλαβαίνει ντόπιους, όπου αυτό είναι δυνατό.
- Περιλαμβάνει διακανονισμούς για ισότιμη κατανομή των αγαθών.
- Προσφέρει δίκαιους μισθούς, δηλαδή ένα δίκαιο ποσοστό των κερδών πώλησης των αλιευμάτων, ή όπου αυτό βρίσκει εφαρμογή, μισθούς οι οποίοι είναι τουλάχιστον ίσοι ή μεγαλύτεροι από τον υψηλότερο βασικό μισθό ή από το μέσο όρο του μισθού που δίνεται στην περιοχή για παρόμοιες δραστηριότητες.
- Εφαρμόζει μέτρα υγιεινής και ασφάλειας, κατ' ελάχιστο στα επίπεδα που προβλέπει ο νόμος.
- Διασφαλίζει την πρόσβαση των εργαζομένων σε υπηρεσίες υγείας όπου αυτό είναι δυνατό.

3.4. Αντίκτυπο στην κοινωνία

Τα ιχθυαποθέματα της Βόρειας και Δυτικής Ευρώπης αποκαθίστανται, αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν σοβαρά προβλήματα υπεραλίευσης στη Μεσόγειο Θάλασσα.

Αυτό είναι το κεντρικό μήνυμα της Επιτρόπου Θαλάσσιας Πολιτικής και Αλιείας της ΕΕ Μαρίας Δαμανάκη στη φετινή έκθεση για την κατάσταση των ιχθυαποθεμάτων και τον καθορισμό των αλιευτικών ποσοστώσεων του επόμενου έτους. Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να εκφράσουν τις απόψεις τους σχετικά με το έγγραφο αυτό, συμμετέχοντας σε διαδικτυακή δημόσια διαβούλευση, πριν από την υποβολή των οριστικών προτάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις αλιευτικές δυνατότητες του 2015, η οποία έχει προγραμματιστεί για το φθινόπωρο.

Για πρώτη φορά, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει στη διάθεσή της επιστημονικές γνωμοδοτήσεις σχετικά με την κατάσταση των αποθεμάτων στη Μεσόγειο και στη Μαύρη Θάλασσα.

Τα δεδομένα για τα ιχθυαποθέματα στη Μεσόγειο παρουσιάζουν μια ζοφερή εικόνα: το 96% ή παραπάνω των βυθόβιων ψαριών της Μεσογείου υπεραλιεύεται, ενώ για τα πελαγικά αποθέματα, όπως τα αποθέματα της σαρδέλας και του γαύρου, το ποσοστό αυτό είναι 71% ή περισσότερο. Στον Εύξεινο Πόντο, όλα τα βυθόβια ψάρια καθώς και το 33% των πελαγικών αποθεμάτων υπεραλιεύονται.

Οι ειδήσεις όμως είναι καλές για άλλες θάλασσες, όπως για την περιοχή του Βορειοανατολικού Ατλαντικού, η οποία περιλαμβάνει τη Βαλτική και τη Βόρεια Θάλασσα, όπου η υπεραλίευση μειώθηκε από το 86% που ήταν το 2009 (υπεραλιεύονταν τα 30 από τα 35 αποθέματα που είχαν εξεταστεί) στο 41% το 2014 (19 από 46 αποθέματα).

«Με προβληματίζει ιδιαίτερα η επιδείνωση της κατάστασης στη Μεσόγειο», τόνισε η Μαρία Δαμανάκη, Επίτροπος Θαλάσσιας Πολιτικής και Αλιείας της ΕΕ. «Τώρα που διαθέτουμε τα αποτελέσματα των επιστημονικών ερευνών οι οποίες διενεργήθηκαν τα τελευταία πέντε χρόνια, δεν μπορούμε πια να αρνούμαστε την πραγματικότητα: γίνεται μεγάλη υπεραλίευση στη Μεσόγειο. Μπροστά μας έχουμε έναν μακρύ και δύσκολο δρόμο: πρέπει να ενισχύσουμε τις επιστημονικές ικανότητες και να εφαρμόσουμε περιφερειακά αλιευτικά σχέδια, ώστε να επανέλθουμε σε βιώσιμα επίπεδα αλιείας. Αν δεν δράσουμε τώρα, οι μελλοντικές γενιές θα στερηθούν τους πολύτιμους αυτούς πόρους. Η νέα κοινή αλιευτική πολιτική προσφέρει μια ευκαιρία που πρέπει να αξιοποιήσουμε και σκοπεύω να συζητήσω το θέμα αυτό με τους υπουργούς Αλιείας όλων των μεσογειακών κρατών μελών».

Όσον αφορά την κατάσταση στην περιοχή του Βορειοανατολικού Ατλαντικού, η Επίτροπος Δαμανάκη δήλωσε: «Η αποκατάσταση των ιχθυαποθεμάτων στον Βορειοανατολικό Ατλαντικό αποδεικνύει ότι με τους σωστούς κανόνες είναι δυνατόν να βάλουμε τέλος στην υπεραλίευση. Όταν είναι διαθέσιμα τα απαραίτητα επιστημονικά στοιχεία, όταν καθορίζονται τα κατάλληλα επίπεδα αλιευμάτων και, το σημαντικότερο, όταν οι αλιείς συμμετέχουν στις προσπάθειες προστασίας των ιχθυαποθεμάτων, είμαι βέβαιη ότι μπορούμε να πετύχουμε και άλλες βελτιώσεις στο μέλλον. Αυτές είναι οι αρχές πάνω στις οποίες βασίζεται η νέα κοινή αλιευτική πολιτική.»

Στο ετήσιο έγγραφο διαβούλευσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκθέτει τις απόψεις και τις προθέσεις της για τον καθορισμό των αλιευτικών δυνατοτήτων – τα επίπεδα των συνολικών επιτρεπόμενων αλιευμάτων (ΤΑC), των ποσοστώσεων και της αλιευτικής προσπάθειας - για το 2015 και, μέσω διαδικτυακής δημόσιας διαβούλευσης, ζητεί τις απόψεις των κρατών μελών, του αλιευτικού κλάδου και των μη κυβερνητικών οργανώσεων στα περιφερειακά γνωμοδοτικά συμβούλια, καθώς και των ενδιαφερόμενων πολιτών και οργανισμών.

Σε αυτή τη βάση, η Επιτροπή θα υποβάλει το φθινόπωρο συγκεκριμένες προτάσεις σχετικά με τις αλιευτικές δυνατότητες για το 2015.

Πρόκειται για το πρώτο έγγραφο διαβούλευσης σχετικά με τις αλιευτικές δυνατότητες μετά την έναρξη ισχύος της νέας κοινής αλιευτικής πολιτικής την 1η Ιανουαρίου 2014. Η Επιτροπή επιδιώκει κυρίως τη σταδιακή εξάλειψη της υπεραλίευσης, σύμφωνα με τον νέο στόχο της κοινής αλιευτικής πολιτικής, τη σταδιακή κατάργηση της απόρριψης των ανεπιθύμητων αλιευμάτων πάλι στο νερό και την ανάθεση της εξουσίας λήψης αποφάσεων σε περιφερειακούς φορείς.

Η Επιτροπή βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στις επιστημονικές γνωμοδοτήσεις που παρέχουν το Διεθνές Συμβούλιο για την Εξερεύνηση των Θαλασσών (ICES), η Επιστημονική, Τεχνική και Οικονομική Επιτροπή Αλιείας (STECF) και άλλα ανεξάρτητα όργανα.

3.5. Βιοποικιλότητα της Μεσογείου

Μάλιστα, όπως δείχνουν τα επιστημονικά στοιχεία η Μεσόγειος αντιμετωπίζει πιο έντονο πρόβλημα από άλλες θαλάσσιες περιοχές, όπου φαίνεται οι πληθυσμοί των ψαριών να ανακάμπτουν μετά τη λήψη ορισμένων μέτρων. Για παράδειγμα, στην περιοχή του Βορειοανατολικού Ατλαντικού, η οποία περιλαμβάνει τη Βαλτική και τη Βόρεια Θάλασσα, η υπεραλίευση μειώθηκε. Από το 86% που ήταν το 2009 (υπεραλιεύονταν τα 30 από τα 35 αποθέματα που είχαν εξεταστεί) έπεσε στο 41% το 2014 (19 από 46 αποθέματα). Την αυξημένη απειλή για τη βιοποικιλότητα των ψαριών στη Μεσόγειο σημειώνει και αντίστοιχη έρευνα της Greenpeace, σύμφωνα με την οποία η υπεραλίευση στη Μεσόγειο και τις ελληνικές θάλασσες φτάνει το 82%, ως μέσο όρο, έναντι 63% των ψαριών στον Ατλαντικό Ωκεανό.

Την πραγματικότητα αυτή ανέδειξε και έρευνα του Ελληνικού Κέντρου Θαλασσίων Ερευνών (ΕΛΚΕΘΕ), υπογραμμίζοντας πως ενώ στις θαλάσσιες περιοχές της Ευρώπης που βρίσκονται στον Ατλαντικό έχει υπάρξει σταθεροποίηση ή ακόμη και αύξηση των αλιευτικών αποθεμάτων, στη Μεσόγειο η κατάσταση βαδίζει από το κακό στο χειρότερο. Η έρευνα διαπιστώνει πως μετά το 1990 έχει μειωθεί πολύ η ηλικία των ψαριών που αλιεύονται, με αποτέλεσμα να μην προλαβαίνουν να αναπαραχθούν. Πρόκειται για αποτέλεσμα της εντατικής υπεραλίευσης. Αν τα ψάρια αφήνονταν να φθάσουν σε ώριμη ηλικία, ώστε να γεννήσουν έστω μια φορά, τότε θα υπήρχε σημαντική βελτίωση στα αλιευτικά αποθέματα της Μεσογείου, σημειώνεται. Σύμφωνα με τα υπολογιστικά μοντέλα που χρησιμοποίησαν οι ερευνητές (Παρασκευάς Βασιλακόπουλος επικεφαλής, Χρήστος Μαραβέλιας και Γιώργος Τσερπές), τα ιχθυαποθέματα θα ήταν πολύ πιο ανθεκτικά στην

υπεραλίευση αν τα ψάρια πιάνονταν λίγα χρόνια αφότου έφταναν στην αναπαραγωγική ωριμότητά τους. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για βυθόβια ψάρια (δηλαδή ζουν κοντά στον βυθό), όπως ο μπακαλιάρος και το μπαρμπούνι, και τα οποία αποτελούν στόχο των σαρωτικών δικτύων που ρίχνουν οι τράτες. Η έρευνα των επιστημόνων δημοσιεύτηκε στο έγκυρο διεθνές περιοδικό «Current Biology».

Η ποσότητα των ψαριών που αλιεύεται στη Μεσόγειο είναι μεγάλη, ξεπερνά το 1,5 εκατομμύριο τόνους το έτος, ενώ όπως έχει ανακοινώσει η Greenpeace το 83% των τόνων και των ξιφιών που αλιεύονται είναι μικρότερα του επιτρεπόμενου μεγέθους.

Η Διεθνής Ένωση για τη Διατήρηση της Φύσης, η οποία εκδίδει τον Κόκκινο Κατάλογο των Ειδών, στον οποίο περιλαμβάνονται τα είδη που απειλούνται με εξαφάνιση, έχει προειδοποιήσει πως η υπεραλίευση, η μόλυνση, η απώλεια των φυσικών τους ενδιαιτημάτων και η κλιματική αλλαγή απειλούν με εξαφάνιση 43 είδη θαλάσσιας ζωής της Μεσογείου μέσα στα επόμενα 40 χρόνια. Μεταξύ των 15 ειδών που διατρέχουν άμεσο ενδεχόμενο αφανισμού τα 14 είναι σαλάχια και καρχαρίες. Οι χελώνες, τα δελφίνια, τα λαβράκια, οι ροφοί, η μουρούνα και ο κιτρινόπτερος τόνος θεωρούνται απειλούμενα ή ευάλωτα σε μείωση πληθυσμού.

3.6. Προστασία της βιοποικιλότητας

Μπορεί να ελεγχθεί η υπεραλίευση στη Μεσόγειο; Ολοι θεωρούν πως αποτελεί ένα πολύ δύσκολο έργο, για το οποίο τόσο οι κυβερνήσεις όσο και οι ευρωπαϊκοί θεσμοί δεν έκαναν όσα έπρεπε για πολλές δεκαετίες.

Ενδεικτική είναι μια καταγγελία από την περιβαλλοντική οργάνωση Pew Environment Group σύμφωνα με την οποία οι ποσότητες ερυθρού τόνου που διοχετεύθηκε στην αγορά της Μεσογείου ήταν κατά 140% αυξημένες σε σχέση με τα στοιχεία που είχαν δώσει οι αλιευτικές εταιρείες. Δηλαδή η περιβαλλοντική οργάνωση έθεσε ευθέως θέμα μη αξιόπιστων στοιχείων και αδυναμία των Αρχών να ελέγξουν τα νέα πιο αυστηρά μέτρα που έχουν επιβληθεί ειδικά για τον περιορισμό της υπεραλίευσης του τόνου.

Παρά την οξύτητα του προβλήματος συνεχίζεται η χρήση καταστροφικών μεθόδων αλίευσης, όπως τα δίκτυα που σαρώνουν τον βυθό, μαζεύοντας αδιακρίτως όλους τους ζωντανούς οργανισμούς και καταστρέφοντας το περιβάλλον.

Τι θα μπορούσε να γίνει για να ανακοπεί η υπεραλίευση στην Ελλάδα και τη Μεσόγειο, για να αρχίσουν να ανακάμπτουν οι πληθυσμοί των ψαριών; Προφανώς απαιτείται ένα σύνολο μέτρων, η πρόταση όμως για τη δημιουργία θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών, ενός δικτύου θαλάσσιων καταφυγίων, ξεχωρίζει. Σύμφωνα

με τον ορισμό της Greenpeace, τα θαλάσσια καταφύγια είναι περιοχές όπου αποκλείεται κάθε χρήση που αφαιρεί κάτι από τη θάλασσα, όπως είναι η αλιεία και η εξόρυξη, καθώς και κάθε δραστηριότητα η οποία απορρίπτει οτιδήποτε σε αυτή. Σε κάποιες πολύ ευαίσθητες περιοχές μπορεί να απαγορεύεται κάθε δραστηριότητα. Σε άλλες μπορεί να επιτρέπεται η χαμηλής έντασης, μη καταστροφική αλιευτική δραστηριότητα, με την προϋπόθεση ότι αυτή θα είναι βιώσιμη και θα είναι προϊόν απόφασης στην οποία θα έχουν πλήρη συμμετοχή οι εμπλεκόμενες τοπικές κοινωνίες.

Η δυνατότητα ανάκαμψης των ιχθυοαποθεμάτων είναι εντυπωσιακή, εάν υπάρχει βέβαια σωστή διαχείριση. Στην περιοχή της Κορσικής, η μέση μάζα των εμπορικών ειδών ψαριών μεγάλωσε περίπου 2,3 φορές μέσα σε διάστημα τεσσάρων χρόνων και 6 φορές σε είκοσι χρόνια. Αντίθετα, στο καταφύγιο της Σαρδηνίας η αύξηση στη μάζα των ψαριών ήταν μόνο 0,2 φορές έπειτα από 10 χρόνια προστασίας. Έρευνα που διεξήχθη απέδωσε τη διαφορά αυτή στο ανεξέλεγκτο παράνομο ψάρεμα στην περιοχή της Σαρδηνίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΛΙΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝΟΙΚΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

Πολλοί θαλάσσιοι οικολόγοι σκέφτονται ότι η μεγαλύτερη ενιαία απειλή στα θαλάσσια οικοσυστήματα είναι σήμερα η υπερβολική εκμετάλλευση. Η όρεξή μας για ψάρια, υπερβαίνει τα οικολογικά όρια των ωκεανών, με καταστρεπτικές επιδράσεις στα θαλάσσια οικοσυστήματα. Οι επιστήμονες ενώ προειδοποιούν ότι η υπερβολική εκμετάλλευση οδηγεί σε βαθιές αλλαγές στους ωκεανούς μας, που ίσως τους μεταβάλλουν για πάντα, αναφέρουν πως το γνωστό σε όλους μας "fish and chips" μελλοντικά, θα θεωρείται σπάνια και ακριβή λιχουδιά.

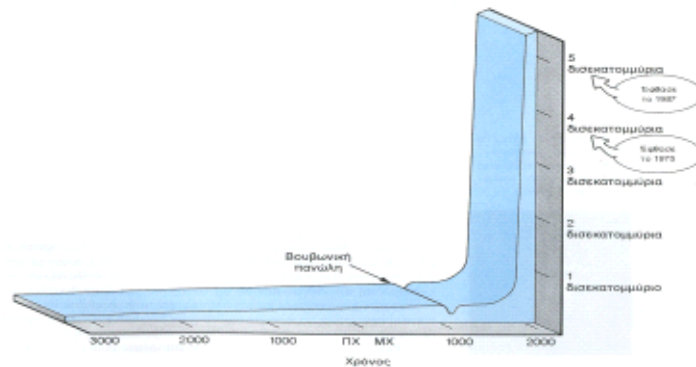
Ο κανονισμός της αλιευτικής βιομηχανίας μπορεί να χαρακτηριστεί ιδιαίτερα ανεπαρκής αφού στην αλιευτική βιομηχανία δίνεται η πρόσβαση στα αποθέματα ψαριών, πριν μπορέσει να αξιολογηθεί η επίδραση αυτού στην αλιεία τους. Στην πραγματικότητα της σύγχρονης αλιείας, η βιομηχανία κυριαρχεί με αλιευτικά σκάφη που υπερτερούν κατά πολύ της δυνατότητας της φύσης στην αναπαραγωγή ψαριών. Τα γιγαντιαία σκάφη που χρησιμοποιούν προηγμένα sonar εύρεσης ψαριών, μπορούν να επιστημάνουν τα κοπάδια γρήγορα και με μεγάλη ακρίβεια. Τα σκάφη, που εγκαθίστανται στα ανοιχτά, όπως τα γιγαντιαία επιπλέοντα εργοστάσια, διαθέτουν εγκαταστάσεις επεξεργασίας και συσκευασίας ψαριών, τεράστια συστήματα διατήρησης με πάγο και ισχυρές μηχανές για να σέρνουν το τεράστιο αλιευτικό εργαλείο στον ωκεανό.

Πληθυσμοί των μεγαλύτερων θηρευτών, ένας βασικός δείκτης της υγείας οικοσυστήματος, εξαφανίζονται με τρομακτικό ρυθμό. Η μείωση αυτών των θηρευτών μπορεί να προκαλέσει μια μετατόπιση σε ολόκληρα οικοσυστήματα ωκεανών όπου τα, εμπορικά, πολύτιμα ψάρια αντικαθίστανται από μικρότερα ψάρια που τρέφονται με πλαγκτόν. Αυτός ο αιώνας μπορεί ακόμη και να δει τεράστια αποθέματα μεδουσών να αντικαθιστούν τα ψάρια που καταναλώνονται από τους ανθρώπους. Αυτές οι αλλαγές διακινδυνεύουν τη δομή και τη λειτουργία των θαλάσσιων οικοσυστημάτων και ως εκ τούτου αποτελούν απειλή για την ζωή εκείνων των ειδών που εξαρτώνται από τους ωκεανούς.

Η πλειοψηφία των ιχθυοαποθεμάτων στην Ελλάδα είναι υπεραλιευμένα. Συγκεκριμένα, το 52% των ιχθυοαποθεμάτων της Ελλάδας έχουν υπεραλιευθεί, ενώ περίπου το 24% των ιχθυοαποθεμάτων είναι υπεραλιευμένα παγκοσμίως, με το 90% των μεγάλων ψαριών των ωκεανών να έχουν αλιευθεί. Η θαλάσσια αλιεία στην Ελλάδα (παράκτια, μέση και υπερπόντια) προσφέρει μόνο 1% του ΑΕΠ και απασχολεί το πολύ ένα 1,2% του εργατικού δυναμικού της χώρας, παρόλα αυτά η σημασία της σε

κοινωνικοοικονομικό επίπεδο φαίνεται πραγματικά στις απομακρυσμένες νησιωτικές περιοχές όπου είναι υπεύθυνη σε τεράστιο βαθμό για τη διατήρηση του κοινωνικού ιστού και απασχολεί το 25-30% του εργατικού δυναμικού τους.

Ακολουθεί η διαγραμματική απεικόνιση της πορείας των διατροφικών αναγκών του ανθρώπου. Παρατηρούμε ότι οι ανάγκες διαρκώς αυξάνουν με γεωμετρική πρόοδο, γεγονός το οποίο θα πρέπει να μας κινητοποιήσει και να μας ευαισθητοποιήσει πάνω στο κομμάτι διαχείρισης των θαλάσσιων πόρων. Η υπεραλίευση είναι από μόνη της ένα μεγάλο κεφάλαιο προς επίλυση.

Εικόνα 1. Μελλοντική πρόβλεψη της πορείας των διατροφικών αναγκών Αύξηση του πληθυσμού του *H. sapiens* τα τελευταία 5000 χρόνια ΠΗΓΗ: FISHERIES ACOUSTICS LABORATORY

Τα αλιευτικά εργαλεία των περίπου 18.000 επαγγελματικών σκαφών της παράκτιας αλιείας, των περίπου 700 αντίστοιχα της μέσης και των 46 σκάφων που χρησιμοποιούνται στην υπερπόντια αλιεία, η ερασιτεχνική αλιεία με τη μορφή διαγωνισμών ψαροντούφεκου καθώς και η παράνομη αλιεία ευθύνονται για τα παραπάνω αποθαρρυντικά αποτελέσματα που έχουν αντίκτυπο τόσο στο ίδιο το θαλάσσιο περιβάλλον όσο και στην ελληνική αλιεία. Τα ιχθυοαποθέματα μειώνονται με συνέπεια αντίστοιχα χαμηλά εισοδήματα για τους αλιείς. Η έλλειψη υποδομής, εξοπλισμού και ασφάλειας έχουν ως αποτέλεσμα την έλλειψη ανταγωνιστικότητας. Οι επιπτώσεις στο θαλάσσιο περιβάλλον παρουσιάζονται εξίσου αποθαρρυντικές. Η μείωση των ιχθυοαποθεμάτων σημαίνει την μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη μείωση των πληθυσμών των ψαριών, την υποβάθμιση του θαλάσσιου περιβάλλοντος και τη μελλοντική κατάρρευση της ελληνικής αλιείας. Στο ίδιο συντείνουν και η «άδηλη αλιεία», δηλαδή τα απολεσθέντα και εγκαταλειμμένα εργαλεία, δίχτυα και παγίδες που συνεχίζουν να «ψαρεύουν», καθώς και τα «παρεμπίπτοντα αλιεύματα», τα μη εμπορεύσιμα ψάρια που πιάνονται στα δίχτυα, τα οποία «υπολογίζονται σε 7-27 εκατομμύρια τόνους ετησίως σε παγκόσμιο επίπεδο». Το αντίστοιχο ποσοστό «απορρίψεων» φτάνει το 44% του συνολικού αλιεύματος στη χώρα μας. Επιπλέον, οι επιπτώσεις στο τροφικό πλέγμα και η καταστροφή των οικοτόπων συντελούνται ως

συνέπεια της υπεραλίευσης από τη μια και από τις μηχανότρατες που «ξύνουν» και «οργώνουν» τους βυθούς από την άλλη.

Μια διαφορετική προσέγγιση είναι μεταξύ άλλων και η υιοθέτηση μιας αντιμετώπισης του προβλήματος βάσει της «οικοσυστημικής προσέγγισης, προγράμματα προστατευόμενων περιοχών, και Κοινή Αλιευτική Πολιτική της Ευρώπης για τη βιώσιμη εκμετάλλευση των αλιευτικών πόρων στη Μεσόγειο Θάλασσα, ενώ έγγειται και στους καταναλωτές να αγοράζουν «νόμιμα» προϊόντα και να μην καταναλώνουν προστατευόμενα είδη.

4.1. Οικοσυστημική προσέγγιση στη διαχείριση της αλιείας

Η οικοσυστημική προσέγγιση στη διαχείριση της αλιείας (Ecosystem Approach to Fisheries Management / Ecosystem-based management) είναι η κατεύθυνση προς μια ολοκληρωμένη διαχείριση των θαλάσσιων βιολογικών πόρων. (Αρχές της οικοσυστημικής προσέγγισης Sinnclair M. & Valdimarsson G. (2003) Responsible fisheries in the marine ecosystem, CAB International) Η προσέγγιση αυτή εξετάζει τους θαλάσσιους πόρους ως αναπόσπαστο κομμάτι του οικοσυστήματος. Δεν εστιάζει μόνο στα λίγα εμπορικά είδη, και λαμβάνει υπόψη τη γνώση και την αβεβαιότητα ως προς το πώς αλληλεπιδρούν διάφοροι βιοτικοί (π.χ. πολύπλοκες τροφικές σχέσεις ανάμεσα στα είδη), αβιοτικοί (π.χ. κλιματική αλλαγή) και ανθρωπογενείς παράγοντες, με σκοπό την αειφορία της αλιείας μειώνοντας την επίδρασή της στο οικοσύστημα (διατήρηση της βιοποικιλότητας, της δομής και λειτουργίας του οικοσυστήματος).

Η σχετικά πρόσφατη αυτή τάση στη διαχείριση της αλιείας έχει σκοπό να αντικαταστήσει τις παραδοσιακές μεθόδους οι οποίες εστιάζουν στην παραγωγή και διαχείριση ενός μόνο είδους σαν να είναι απομονωμένο από το υπόλοιπο οικοσύστημα. Οι μέθοδοι αυτές αποδείχτηκαν αναποτελεσματικές, με αποκορύφωμα την κατάρρευση του αποθέματος του μπακαλιάρου του Δ. Ατλαντικού το 1992 στον Καναδά, χώρα με τεράστια παράδοση στην αλιευτική διαχείριση. Δεν είναι ωστόσο τυχαίο ότι επιστήμονες, ερευνητικοί φορείς και φορείς διαχείρισης στον Καναδά πρωτοστατούν τα τελευταία 10-15 χρόνια στην υιοθέτηση μιας πιο οικοσυστημικής προσέγγισης της διαχείρισης της αλιείας.

Πλέον στην οικοσυστημική προσέγγιση εντάσσεται και η κοινωνική διάσταση (κοινωνικο-οικονομικά οφέλη) που de facto σχετίζεται με την αειφορία της αλιείας. Επιπλέον, οι πολλαπλές χρήσεις του θαλασσίου περιβάλλοντος και της παράκτιας ζώνης (π.χ., ναυσιπλοΐα, τουρισμός, υδατοκαλλιέργειες, ΑΠΕ, ορυκτός πλούτος, αστική δόμηση) επιβάλλουν την ένταξη της διαχείρισης της αλιείας σε μια ολιστική προσέγγιση με σκοπό τη μεγιστοποίηση των κοινωνικών οφελών και της προστασίας του οικοσυστήματος.

Η οικοσυστημική προσέγγιση έχει ενσωματωθεί κι επίσημα στις οδηγίες της Ευρωπαϊκής ένωσης για την κοινή αλιευτική πολιτική και τη διαχείριση των υδάτινων οικοσυστημάτων (DIRECTIVE 2008/56/EC, COMMISSION DECISION 2010/477/EU). Δεν αποτελεί πλέον μια επιθυμητή, μελλοντική, θεωρητική προσέγγιση, αλλά επιτακτική ανάγκη. Αναγκαίες προϋποθέσεις βέβαια για τη σωστή εφαρμογή της είναι η συλλογή αξιόπιστων αλιευτικών και περιβαλλοντικών δεδομένων, η επιστημονική συμβολή, η κοινωνική και πολιτική βούληση. Στην Ελλάδα παρόλα αυτά υπάρχει έλλειψη ενδιαφέροντος προς την κατεύθυνση αυτή.

Ακολουθεί διαγραμματική παρουσίαση των επιπτώσεων της υπεραλίευσης τόσο σε οικοσυστημικό όσο και σε οικονομικό επίπεδο (Science 2010). Η κατάρρευση, το οποίο θα σήμαινε εξαφάνιση πάνω από το 90% του άγριου θαλάσσιου πληθυσμού, θα κατέστρεφε οριστικά τις οικονομίες που βασίζονται στην υπεραλίευση.

4.2. Κοινή Αλιευτική Πολιτική

Ο αλιευτικός κλάδος της ΕΕ συγκαταλέγεται μεταξύ των πλέον ανομοιόμορφων του κόσμου. Ο ευρωπαϊκός στόλος διαθέτει από μηχανότρατες- εργοστάσια που αλιεύουν βακαλάο της Αρκτικής υπό θυελλώδεις ανέμους 9 μπόφορ μέχρι αλιευτικά σκάφη με παραγάδια 30 ποδών που αλιεύουν σαρδέλες σε ήρεμα νερά λίγα μόλις μίλια από τις ακτές της Αδριατικής και γρι-γρι που αλιεύουν τόνο στην τροπική ζέστη του Ινδικού Ωκεανού. Η κοινή αλιευτική πολιτική καλείται να κρατήσει τις ισορροπίες σε έναν τομέα ο οποίος εκτείνεται από τον ιδιώτη ερασιτέχνη ψαρά στο ένα άκρο μέχρι τις εισηγμένες στο χρηματιστήριο εταιρείες με κύκλο εργασίας πολλών εκατομμυρίων ευρώ στο άλλο άκρο, και ο οποίος καλύπτει ολόκληρη την αλυσίδα της αγοράς, από το σημείο αλίευσης έως την πώληση στον τελικό καταναλωτή περνώντας από τα στάδια της εκφόρτωσης, της μεταφοράς, της μεταποίησης και της διανομής. Όπως τα ψάρια μετακινούνται χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τους τα σύνορα, το ίδιο κάνουν και οι αλιευτικοί στόλοι εδώ και αιώνες. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή (http://ec.europa.eu/fisheries/index_el.htm)) Επειδή όμως η δραστηριότητα ενός αλιευτικού στόλου επηρεάζει την κατάσταση άλλων στόλων, οι χώρες της ΕΕ αποφάσισαν να συνεργαστούν για τη διαχείριση της αλιείας, μέσω της κοινής αλιευτικής πολιτικής (ΚΑΠ). Σκοπός των μέτρων της πολιτικής αυτής είναι η δημιουργία μιας ευημερούσας και βιώσιμης ευρωπαϊκής αλιευτικής βιομηχανίας.

Δεν θα πρέπει να παρακάμπουμε ένα βασικό χαρακτηριστικό της κοινής αλιευτικής πολιτικής. Στόχος της δεν ήταν ποτέ να επιβάλει τον ίδιο τρόπο λειτουργίας σε όλες τις ευρωπαϊκές αλιευτικές βιομηχανίες. Αντιθέτως, επιδιώκει να εδραιώσει ένα βασικό πλαίσιο εντός του οποίου θα είναι δυνατή, βάσει ορισμένων κοινών αρχών, η καλλιέργεια της πολυμορφίας και η πρόληψη των συγκρούσεων. Στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα

πρώτα μέτρα που αφορούν την Κοινή Αλιευτική Πολιτική (Κ.Α.Π.) ξεκινούν από το 1970, στηρίζονται σε βασικές αρχές πρόσβασης των πόρων και λαμβάνοντας υπόψη τις βιολογικές και κοινωνικο – οικονομικές διαστάσεις της αλιείας, διακρίνονται σε κοινά μέτρα διαχείρισης, στήριξης του εισοδήματος του επαγγελματία αλιέα και κοινής οργάνωσης της αγοράς. Στόχος της ήταν εξαρχής η πρόληψη και η επίλυση των διαφορών μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ σχετικά με τον καταμερισμό των πόρων. Σήμερα πλέον λειτουργεί ως φόρουμ για τη χάραξη κοινής βασικής γραμμής όσον αφορά τη βιώσιμη αλιεία και την κατανομή των κονδυλίων με γνώμονα την επίτευξη των στόχων που έχουν καθορίσει η ΕΕ και τα κράτη μέλη της.

Από το 1987, η διαπίστωση της ανάγκης περιορισμού της αλιευτικής προσπάθειας του Κοινοτικού αλιευτικού στόλου είχε σαν αποτέλεσμα την εφαρμογή των Πολυετών Προγραμμάτων Προσανατολισμού (Π.Π.Π.) αλιευτικού στόλου, που αποτελούν σημαντικό εργαλείο άσκησης της Κ.Α.Π. στον Τομέα. Η χώρα μας, από το 1992 μέχρι σήμερα, επιτυγχάνει τους προβλεπόμενους ετήσιους συνολικούς στόχους των Π.Π.Π. καθώς και όλων των κατηγοριών, πλην μηχανοτρατών ανάλογα με την κατηγοριοποίηση του στόλου. Εν τούτοις, ήδη από το 1998 μέχρι σήμερα έχουν επιτευχθεί και οι ετήσιοι στόχοι των μηχανοτρατών.

Επομένως έχοντας υπόψη τις απαιτήσεις του νέου διαρθρωτικού Κανονισμού για την αλιεία, προκύπτει η δυνατότητα αξιοποίησης όλων των προβλεπομένων διαρθρωτικών ενεργειών για τον αλιευτικό στόλο.

Η κοινή αλιευτική πολιτική συνίσταται κυρίως στις ακόλουθες δράσεις:

- θεσπίζει κανόνες που εξασφαλίζουν ότι η ευρωπαϊκή αλιεία είναι βιώσιμη και δεν βλάπτει το θαλάσσιο περιβάλλον
- ενισχύει τις εθνικές αρχές με εργαλεία επιβολής των κανόνων αυτών και τιμωρίας των παραβατών
- παρακολουθεί το μέγεθος του ευρωπαϊκού αλιευτικού στόλου και προλαμβάνει την περαιτέρω αύξησή του · παρέχει χρηματοδοτική και τεχνική βοήθεια για πρωτοβουλίες που συμβάλλουν στην αύξηση της βιωσιμότητας του κλάδου, διεξάγει για λογαριασμό των κρατών μελών της ΕΕ, διαπραγματεύσεις στο πλαίσιο διεθνών αλιευτικών οργανισμών και με χώρες μη μέλη σε όλο τον κόσμο
- βοηθά τους παραγωγούς, τους μεταποιητές και τους διανομείς ώστε να επιτυγχάνουν δίκαιη τιμή για το προϊόν τους και διασφαλίζει ότι οι

καταναλωτές μπορούν να εμπιστεύονται τα προϊόντα αλιείας που καταναλώνουν

- στηρίζει την ανάπτυξη ενός δυναμικού τομέα υδατοκαλλιεργειών στην ΕΕ (ψάρια, θαλασσινά και φύκια)
- χρηματοδοτεί την επιστημονική έρευνα και συλλογή στοιχείων, ώστε να δημιουργηθεί η κατάλληλη βάση για τη χάραξη πολιτικής και τη λήψη αποφάσεων

Η Επιτροπή ξεκίνησε την αναθεώρηση της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής με στόχο την οικονομική βιωσιμότητα των ευρωπαϊκών αλιευτικών στόλων, τη διατήρηση των αλιευτικών αποθεμάτων, την ενσωμάτωση της ΚΑΠ στην ευρύτερη θαλάσσια πολιτική και την εξασφάλιση ποιοτικών τροφίμων για τους καταναλωτές.

Μέσω της μεταρρύθμισης της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής που προωθείται μέσω της Επιτροπής Αλιείας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (Κοινοποίηση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (15 Ιουλίου 2011) <http://www.econews.gr/2011/07/15/koini-alieftiki-politiki/>) περιλαμβάνονται μέτρα- κλειδιά για την ανάσχεση της κατάρρευσης των ευρωπαϊκών ιχθυοαποθεμάτων, όπως η εξάλειψη των απορριπτόμενων αλιευμάτων και των παρεμπιπτόντων αλιευμάτων μέσω της υποχρέωσης της εκφόρτωσης όλων των αλιευμάτων συγκεκριμένων ιχθυοαποθεμάτων που αλιεύονται στα νερά της ΕΕ ή από αλιείς της ΕΕ, είτε μπορούν να διατεθούν στην αγορά είτε όχι.

Συμπεριλαμβάνεται επίσης η ελάττωση και η θέσπιση μεταβιβαζόμενων αλιευτικών δικαιωμάτων μέχρι το τέλος του 2013 για όλα τα σκάφη μεγέθους άνω των 12 μέτρων και η αύξηση της δυνατότητας λήψης αποφάσεων σε περιφερειακό επίπεδο μέσω πολυετών σχεδίων, ενώ τονίζεται η ανάγκη περαιτέρω ανάπτυξης του κλάδου της υδατοκαλλιέργειας στην ΕΕ. Η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής επιβεβαιώνει το στόχο της ΕΕ να αποκαταστήσει και να διατηρήσει τους πληθυσμούς των αλιευτικών αποθεμάτων σε επίπεδα υψηλότερα από αυτά που απαιτούνται για να παράγουν την Μέγιστη Βιώσιμη Απόδοση μέχρι το 2015 και τονίζει την ανάγκη επίτευξης καλής περιβαλλοντικής κατάστασης του θαλάσσιου περιβάλλοντος της ΕΕ μέχρι το 2020 και τη διασφάλιση ενός περιβαλλοντικά, οικονομικά και κοινωνικά βιώσιμου ευρωπαϊκού αλιευτικού στόλου.

Αξίζει χαρακτηριστικά ν' αναφερθεί ότι το 72% όλων των ιχθυοαποθεμάτων της ΕΕ υπεραλιεύονται, με το 25% αυτών των αποθεμάτων να βρίσκεται εκτός των ασφαλών βιολογικών ορίων, που σημαίνει ότι δεν θα είναι σε θέση να ανανεωθούν. Η οικοσυστημική προσέγγιση στη διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος πρέπει να αποτελέσει ακρογωνιαίο λίθο της επερχόμενης αναθεώρησης της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής. Η διασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας των αποθεμάτων αποτελεί βασική

προϋπόθεση για την οικονομική και κοινωνική βιωσιμότητα του ευρωπαϊκού αλιευτικού στόλου.

Αν η προσπάθεια αυτή αποτύχει τα ιχθυοαποθέματα μας θα αρχίσουν να εξαφανίζονται το ένα μετά το άλλο και μόνο 9% των αλιευμάτων μας θα βρίσκεται σε βιώσιμα επίπεδα μέχρι το 2022. Σημαντικό εργαλείο σε αυτό τον αγώνα θα πρέπει να είναι η θέσπιση περιοχών προστασίας ιχθυοαποθεμάτων, που θα επιτρέψουν και την προστασία των κοπαδιών αλλά και την αύξηση της παραγωγικότητας της αλιείας γύρω από αυτές.

Πιο συγκεκριμένα, στην Ελλάδα ετοιμάζεται ένα δίκτυο τέτοιων περιοχών στις Κυκλάδες με πρωτοβουλία των τοπικών αλιείων και της τοπικής αυτοδιοίκησης. Επίσης θα πρέπει να στραφούμε προς την αύξηση της επιλεκτικότητας όλων των τύπων αλιείας και των αλιευτικών εργαλείων, ώστε να σταματήσουμε να σκοτώνουμε ψάρια χωρίς εμπορικό ενδιαφέρον, χελώνες, φώκιες, δελφίνια και πουλιά κατά την αλιεία. Τέλος, κλειδί είναι ο πλήρης σεβασμός των τεκμηριωμένων επιστημονικών συμβουλών και δεδομένων στην λήψη αποφάσεων σχετικά με τα επίπεδα επιτρεπόμενης αλιείας.

4.3. Ναγκόγια: Στρατηγικό Σχέδιο προστασίας της Βιοποικιλότητας 2011- 2020

«Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε.) ανακήρυξε το 2010 “Διεθνές Έτος Βιοποικιλότητας”, [...] μια γιορτή της ζωής πάνω στη γη και της σημασίας της βιοποικιλότητας στη ζωή μας. Ο κόσμος καλείται να αναλάβει δράση για να διασφαλίσει την ποικιλία της ζωής στη γη: τη βιοποικιλότητα.»

Με το νέο Στρατηγικό Σχέδιο για την προστασία της βιοποικιλότητας για την περίοδο 2011-2020 και με ορίζοντα το έτος 2050, καθώς και με το Πρωτόκολλο για την πρόσβαση στους γενετικούς πόρους και την κατανομή των ωφελειών τους, πραγματοποιήθηκε η 10η Συνδιάσκεψη Διάσκεψη του ΟΗΕ, στη Ναγκόγια της Ιαπωνίας,(Περιφερειακό Κέντρο Πληροφόρησης των Ηνωμένων Εθνών) με τη συμμετοχή στελεχών του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής.

Μεταξύ άλλων, οι κυβερνήσεις έθεσαν ως στόχο να σταματήσουν την υπεραλίευση και να τεθεί υπό καθεστώς προστασίας το 10% των θαλάσσιων και παράκτιων περιοχών, συμπεριλαμβανομένων και των διεθνών υδάτων. Επιπλέον, το νέο σχέδιο για τη βιοποικιλότητα θέτει ως στόχο την προστασία του 17% των ηπειρωτικών ενδιαιτημάτων, σημειώνοντας αύξηση της τάξης του 5% συγκριτικά με τον υπάρχοντα μέσο όρο.

Στη συνάντηση συμφωνήθηκε η προσπάθεια για μείωση του ρυθμού απώλειας των φυσικών οικοτόπων στο μισό και όπου είναι εφικτό η εξάλειψή της, η επαναφορά στη

φυσική τους κατάσταση -τουλάχιστον του 15%- των υποβαθμισμένων περιοχών, καθώς και η μείωση των παραγόντων πίεσης προς τους κοραλλιογενείς υφάλους.

Τα κράτη μέρη της Σύμβασης έφτασαν επίσης σε συμφωνία για αναμόρφωση των επιδοτήσεων που είναι επιζήμιες στη βιοποικιλότητα. Η νέα συμφωνία απαιτεί από τις χώρες να εξασφαλίσουν ότι η βιοποικιλότητα θα ενταχθεί ως μέγεθος στους εθνικούς προϋπολογισμούς.

Όπως αναφέρεται σε σχετική ανακοίνωση, η Ελλάδα, μαζί με τα άλλα κράτη, υιοθέτησε το Πρωτόκολλο της Ναγκόγια για την πρόσβαση σε γενετικούς πόρους και τον ισόρροπο και δίκαιο καταμερισμό των πλεονεκτημάτων που προκύπτουν από τη χρήση τους. Το Στρατηγικό Σχέδιο δίνει έμφαση στις αιτίες της απώλειας της βιοποικιλότητας, στη διάσωσή της σε όλα τα επίπεδα, στην ενίσχυση των ωφελειών διατήρησής της και στη μείωση της πίεσης στους φυσικούς πόρους. Η ιστορική αυτή συμφωνία δημιουργεί ένα πλαίσιο, το οποίο ισορροπεί την πρόσβαση σε γενετικούς πόρους, στη βάση της προηγούμενης ενημέρωσης, συναίνεσης και αποδοχής κοινών όρων μαζί με την ίση και δίκαιη κατανομή των ωφελειών.

Η Ελλάδα ανάλαβε να ενσωματώσει τα παραπάνω στην εθνική της στρατηγική για τη βιοποικιλότητα μέσα στα επόμενα δύο χρόνια και να ορίσει σχέδιο δράσης. Η κύρωση της Σύμβασης για τη Βιοποικιλότητα του 1992 έγινε με τον Ν. 2204 του 1994, ενώ με το πρόσφατο νομοσχέδιο «για την προστασία της βιοποικιλότητας» που συντάχθηκε από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, επιχειρείται η ενσωμάτωση της έννοιας της βιοποικιλότητας στα αντικείμενα προστασίας του βασικού νόμου για την προστασία του περιβάλλοντος, του Ν.1650/1986.

Κατά τη διάρκεια της ιδιαίτερα σημαντικής Συνδιάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη το 1992 στο Ρίο της Βραζιλίας (γνωστή και ως “Rio Earth Summit”), το Πρόγραμμα Περιβάλλοντος των Ηνωμένων Εθνών (UNEP) παρουσίασε τη διεθνή Σύμβαση για τη Διατήρηση της Βιοποικιλότητας (εφεξής Σύμβαση για τη Βιοποικιλότητα), ως αποτέλεσμα ενδελεχούς αξιολόγησης της υφιστάμενης κατάστασης της βιοποικιλότητας από ομάδα ειδικών, ήδη από το 1988. (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ <http://www.ypeka.gr>) Η Σύμβαση επικυρώθηκε το 1993 και περιλάμβανε στόχους για την αειφόρο ανάπτυξη, την κλιματική αλλαγή και τη διαχείριση των φυσικών πόρων ώστε να μην οδηγούν στην υποβάθμιση των οικοσυστημάτων.

Τον Απρίλιο του 2002, τα κράτη-μέλη της Σύμβασης για τη Βιοποικιλότητα, αξιολογώντας πως η υλοποίηση των στόχων της δεν προχωρά με ικανοποιητικούς ρυθμούς και συνυπολογίζοντας και τους υπόλοιπους στόχους των Ηνωμένων Εθνών για

μείωση της φτώχειας παγκοσμίως και για βελτίωση της ζωής στον πλανήτη, έθεσαν ως νέο στόχο την ανακοπή της φθίνουσας πορείας της βιοποικιλότητας σε παγκόσμιο, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, έως το 2010. Σε αυτό το πλαίσιο, το έτος 2010 ανακηρύχθηκε ως το Παγκόσμιο Έτος Βιοποικιλότητας

Στη Διάσκεψη των Μερών της Σύμβασης για τη Βιοποικιλότητα, που έγινε πρόσφατα στη Ναγκόγια της Ιαπωνίας στις 19-28 Οκτωβρίου 2010, αξιολογήθηκε η πρόοδος εφαρμογής της Σύμβασης. Διαπιστώνοντας τη μη επίτευξη του στόχου για το 2010 οριστικοποιήθηκε το νέο στρατηγικό σχέδιο 2011-2020 και τέθηκε το όραμα για το 2050. Οι νέοι στόχοι ορίζουν προσπάθεια για μείωση κατά 50% του ρυθμού απώλειας βιοποικιλότητας και, όπου είναι δυνατόν, εξάλειψη του ρυθμού μείωσης, επαναφορά του 15% των υποβαθμισμένων περιοχών στη φυσική τους κατάσταση και προστασία 17% της χερσαίας και 10% της θαλάσσιας επιφάνειας του πλανήτη. Προβλέπεται, επίσης, δίκαιη και ισόρροπη κατανομή των πλεονεκτημάτων που απορρέουν από τη χρήση των γενετικών πόρων.

Το Πρωτόκολλο της Ναγκόγια που αναμένεται να ενεργοποιηθεί έως το 2012, προτείνει τη δημιουργία ενός παγκόσμιου μηχανισμού, ο οποίος θα επεμβαίνει και σε διασυνοριακές περιοχές ή καταστάσεις, όπου δεν μπορεί να υπάρξει συμφωνία.

Σήμερα, 193 κράτη-μέλη συμμετέχουν στη Σύμβαση για τη Βιοποικιλότητα, δίνοντάς της έτσι πραγματικά παγκόσμια διάσταση. Η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) και τα κράτη-μέλη της, τα οποία συμμετείχαν ενεργά στη διεθνή δραστηριοποίηση (από το Ρίο ως τη Ναγκόγια), πρωτοστατούν και στη θέσπιση πολιτικών προωθώντας, ήδη από το 2006, μεγάλο αριθμό νομοθετικών πρωτοβουλιών για τη μείωση της απώλειας της βιοποικιλότητας.

Η Συνάντηση των Μερών της Σύμβασης για τη Βιολογική Ποικιλότητα πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του Διεθνούς Έτους Βιοποικιλότητας και στο οποίο συμμετείχαν, περίπου, 18.000 εκπρόσωποι κρατών και ΜΚΟ, υιοθετώντας ιστορικές αποφάσεις οι οποίες θα επιτρέψουν τα κράτη να αντιμετωπίσουν τις πρωτοφανείς προκλήσεις της συνεχούς απώλειας ειδών και οικοτόπων ως αποτέλεσμα της κλιματικής αλλαγής. Το ΥΠΕΚΑ συμφώνησε στα παραπάνω μέτρα που θα διασφαλίσουν ότι τα οικοσυστήματα του πλανήτη θα συνεχίσουν να υποστηρίζουν την ευημερία και την ποιότητα ζωής του ανθρώπου στο μέλλον.

4.4. NAFO

Η οργάνωση αλιείας Βορειο-δυτικού Ατλαντικού (NAFO), της οποίας η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι συμβαλλόμενο μέρος, θέσπισε πολύ αυστηρά μέτρα για τη διατήρηση των

αλιευτικών αποθεμάτων που εμπίπτουν στην αρμοδιότητά της. (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Βρυξέλες 2003)) Οι τύποι αλιείας στην περιοχή διακανονισμού της NAFO αφορούν, στο μεγαλύτερο μέρος τους, πολλά είδη ιχθύων, ώστε να είναι αδύνατον να στοχεύεται ένα είδος χωρίς να υπαρξει παρεμπόπτουσα αλιεία άλλων ειδών. Τα μέτρα διατήρησης της NAFO περιλαμβάνουν, επμονένως, ειδικούς κανόνες που αφορούν την παρεμπόπτουσα αλιεία, περιορισμούς που αφορούν τα αλιευτικά εργαλεία και μια σειρά άλλων τεχνικών μέτρων που λαμβάνουν υπόψη τους τον συσχετισμό αυτό μεταξύ των σχετικών αλιευτικών αποθεμάτων.

Η NAFO διαπίστωσε συνεχιζόμενα μαζική εισροή σκαφών που φέρουν σημαία μη συμβαλλόμενων μερών και που αλιεύουν χωρίς να τηρούν τα μέτρα διατήρησης που θεσπίστηκαν στην περιοχή διακανονισμού της NAFO. Τα σκάφη αυτά αλιεύουν κυρίως μπακαλιάρο και κοκκινόψαρο. Μετά τη δημιουργία μιας Μόνιμης Επιτροπής για τις Αλιευτικές Δραστηριότητες των μη συμβαλλόμενων μελών (STACFAC) το 1990, η NAFO εξακολούθησε την εφαρμογή μιας πολιτικής ενημέρωσης των μη συμβαλλόμενων μερών σχετικά με τα σκάφη που διαπιστώθηκε ότι ασκούν δραστηριότητες στην περιοχή διακανονισμού της NAFO. Επί σειρά ετών καλεί τα εν λόγω κράτη μέλη να προσχωρήσουν στην NAFO, είτε να δεχθούν να εφαρμόσουν τα μέτρα διατήρησης που θεσπίστηκαν από την εν λόγω οργάνωση. Παρά τις πρωτοβουλίες αυτές, εξακολουθούν να συνεχίζονται οι αλιευτικές δραστηριότητες των σκαφών των μη συμβαλλόμενων μερών.

Ενόψει της κατάστασης αυτής, τα συμβαλλόμενα μέρη συμφώνησαν ότι είναι αναγκαίο να τεθούν εμπόδια στις εν λόγω δραστηριότητες, οι οποίες κινδυνεύουν να υπονομεύσουν την αποτελεσματικότητα των μέτρων διατήρησης που έχουν θεσπιστεί. Στο πλαίσιο της STACFAC εξετάστηκαν, επί σειρά ετών, ενδεχόμενα αντίμετρα. Κατά τη διάρκεια συνεδριάσεων το 1997, συμφωνήθηκε γενικώς ότι πρέπει να θεσπιστούν μέτρα όσον αφορά τα εν λόγω σκάφη. Ωστόσο, δύο θέματα παρέμειναν υπό αμφισβήτηση μέχρι το τελευταίο στάδιο των διαπραγματεύσεων : το πρώτο αφορά το θέμα της ανεύρεσης της σωστότερης λύσης για τη ρύθμιση του προβλήματος της μεικτής αλιείας και το δεύτερο αφορά τις προσπάθειες ορισμένων συμβαλλόμενων μερών να λάβουν την έγκριση της NAFO όσον αφορά το εθνικό σύστημα άμεσου κλεισίματος των λιμένων. Αποτέλεσμα ήταν να προβλεφθεί δυνατότητα απαγόρευσης, σε περίπτωση αμφιβολίας, της εκφόρτωσης όλων των ιχθύων που βρίσκονται επί του σκάφους, αφενός, και να εισαχθεί σιωπηρή ρήτρα επιφύλαξης ως προς την άσκηση, εκ μέρους των κρατών μελών, της κυριαρχίας των επί των λιμένων που βρίσκονται στην επικράτειά τους σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, αφετέρου.

Σ' αυτή τη βάση, το γενικό συμβούλιο της NAFO ενέκρινε, κατά την 19η ετήσια συνεδρίαση το 1997, ένα «Πρόγραμμα για την προώθηση της τήρησης, από τα σκάφη των

μη συμβαλλόμενων μερών, των μέτρων διατήρησης και εφαρμογής που θεσπίστηκαν από την NAFO». Το πρόγραμμα αυτό αφορά τα σκάφη των μη συμβαλλόμενων μερών και προβλέπει ότι, σε περίπτωση που ένα τέτοιο σκάφος διαπιστωθεί ότι ασκεί δραστηριότητες στην περιοχή διακανονισμού της NAFO, θα διεξάγεται υποχρεωτική επιθεώρηση στο εν λόγω σκάφος εφόσον βρίσκεται εκουσίως στους λιμένες των συμβαλλόμενων μερών. Εάν, κατά την εν λόγω επιθεώρηση, διαπιστωθεί ότι τα αλιεύματα έχουν αλιευτεί κατά παράβαση των μέτρων διατήρησης και εφαρμογής που έχουν θεσπιστεί από τη NAFO, επιβάλλεται η απαγόρευση των εκφορτώσεων και μεταφορτώσεων από το εν λόγω σκάφος.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η αλιεία δεν είναι μια απλή οικονομική δραστηριότητα, είναι τρόπος ζωής. Η στενή σχέση της με τα μοναδικά χαρακτηριστικά των διαφόρων θαλάσσιων οικοσυστημάτων την καθιστά ιδιαίτερα σημαντική για την ταυτότητα και την ευημερία πολλών παράκτιων κοινοτήτων. Ωστόσο, η προαναφερθείσα ευημερία αντιμετωπίζει σήμερα πολλές προκλήσεις.

Παρότι οι Ευρωπαίοι καταναλώνουν στις μέρες μας πολύ περισσότερα ψάρια και αλιευτικά προϊόντα σε σχέση με παλαιότερα, οι νέες τεχνικές και οι νέες εμπορικές δομές που συνέβαλαν στην ικανοποίηση της αυξημένης ζήτησης προκάλεσαν επίσης κατακόρυφη αύξηση της αλιευτικής πίεσης στα ευρωπαϊκά ύδατα. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την υπερεκμετάλλευση πολλών ιχθυαποθεμάτων και τη θέση σε κίνδυνο των οικοσυστημάτων των οποίων τα εν λόγω αποθέματα αποτελούν αναπόσπαστο μέρος. Αυτό το φαινόμενο δεν παρατηρείται μόνο στην Ευρώπη.

Ο αλιευτικός κλάδος είναι πλέον μια πραγματικά παγκοσμιοποιημένη επιχειρηματική δραστηριότητα, και παρόμοια φαινόμενα παρατηρούνται σε ολόκληρο τον κόσμο. Η θάλασσα δεν είναι μια αστείρευτη πηγή αλιευμάτων. Εχει όρια τα οποία αν ξεπεραστούν το οικοσύστημα θα καταρρεύσει. Η υπεραλίευση με καταστροφικές, μη επιλεκτικές, μεθόδους αποτελεί μια από τις μεγαλύτερες απειλές για τις ελληνικές θάλασσες.

Σήμερα, η βιοποικιλότητα στις θάλασσες και στους ωκεανούς υπόκειται σε μία πρωτόγνωρη σειρά πιέσεων και για το λόγο αυτό απαιτείται άμεση δράση. Κάθε χρόνο, υπολογίζεται ότι πετιούνται στο απέραντο γαλάζιο περισσότεροι από 15.000 τόνοι ψαριών τα οποία θεωρούνται «μη δημοφιλή» καθώς δεν πίνουν καλές τιμές στις ιχθυόσκαλες.

Η Μεσόγειος είναι μία από τις πιο υπεραλιευμένες θάλασσες στον κόσμο, ενώ η αλιεία στην Ελλάδα αποτελεί έναν σημαντικό κλάδο της πρωτογενούς παραγωγής και αποτελεί μέσο βιοπορισμού για 40.000 άτομα. Στις ελληνικές θάλασσες η μικρής κλίμακας παράκτια αλιεία, είναι μία δραστηριότητα θεμελιώδους σημασίας για τις κοινωνίες των νησιών και των παράκτιων περιοχών στηρίζοντας διατροφικά, επαγγελματικά αλλά και κοινωνικά τους κατοίκους των παραθαλάσσιων περιοχών.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι σύμφωνα με πρόσφατες παλαιοντολογικές έρευνες, τα είδη ψαριών που αλιεύαν οι ψαράδες των νησιών του Αιγαίου πριν από 10.000 χρόνια, είναι σχεδόν τα ίδια με αυτά που αλιεύουν οι παράκτιοι αλιείς σήμερα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, Βρυξέλλες-2010, 1987 (ΕΕ L 169, 29.06.1987). ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ Επιλογές όσον αφορά το όραμα και τον στόχο της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα μετά το 2010.
2. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης-2010 -Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 712/2010 του Συμβουλίου.
3. Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων -1999, Κανονισμός του Συμβουλίου περί θεσπίσεως ορισμένων μέτρων ελέγχου για τα σκάφη υπό σημαία μη συμβαλλόμενων μερών στην Οργάνωση Αλιείας Βορειοδυτικού Ατλαντικού (NAFO).
4. Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων -2003, Συμμόρφωση προς τους Κανόνες της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής «Σχέδιο Συμμόρφωσης και Πίνακας Επιδόσεων».
5. Ευρωπαϊκή Επιτροπή -2011, Γενική Διεύθυνση Θαλάσσιας Πολιτικής και Αλιείας Αλιεία και Υδατοκαλλιέργεια στην Ευρώπη.
6. Τσάλτας Γρ. –Κλάδη Μ. -, «Προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Σύντομη Νομική Προσέγγιση», στο Περιβάλλον και Θαλάσσιος Χώρος. Εξελίξεις και Προοπτικές Προστασίας και Διαχείρισης του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος. Διεθνής και Ευρωπαϊκή Διάσταση,Ι. Σιδέρης, σελ. 317-334.
7. Ash Caroline -2004, A Decktop View of Overfishing, Science 27.
8. J.S. Brashares P. Arcese, M.K. Sam, P.B. Coppolillo, A.R.E. Sinclair & A. Balmford 2004. Bushmeat Hunting, Wildlife Declines and Fish Supply in West Africa. Science 306, 1180-1183.
9. Brawn Lester, Young John and Weber Peter - 1994, Η κατάσταση του πλανήτη 1994 Μια έκθεση του Ινστιτούτου Worldwatch για τη μετάβαση σε μια βιώσιμη κοινωνία 180-210.
10. Commission of the European Communities Green Paper -2009, Reform of the Common Fisheries Policy Brussels.
11. Greenberg Paul -2007, Seafood Crisis, National Geographic Magazine.
12. Jadot Yannick, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Σχέδιο γνωμοδότησης (PE440.149v01-00) σχετικά με τις ρυθμίσεις που αφορούν την εισαγωγή προϊόντων

αλιείας και υδατοκαλλιέργειας στην ΕΕ με στόχο τη μελλοντική μεταρρύθμιση της ΚΑΠ (2009/2238(INI)) 2009 – 2014.

13. Kai MA Chan and Mary Ruckelshaus -2010, Characterizing changes in marine ecosystem services F1000 Biology Reports 2, 54.

14. Machias A., Stergiou K.I., Somarakis S., Karpouzi V. S. and Kapantagakis A. - 2008, Trends in trawl and purse seine catch rates in the north-eastern Mediterranean Mediterranean Marine Science Volume 9/1, 49-65.

15. Sinclair M. & Valdimarsson -2003, G. Responsible fisheries in the marine ecosystem, CAB International.

16. Tallis, Peter Kareiva, Michelle Marvier, Amy Chang -2008, An ecosystem services framework to support both practical conservation and economic development Heather Proceedings of the National Academy of Sciences, USA 105, 28: 9457-9464.

17. Tsikliras AC, Moutopoulos DK & Stergiou KI -2007, Reconstruction of Greek marine fisheries landings, EUR-OCEANS Annual Meeting. Athens, 25-26 April 2007.

18. Tsikliras AC & Stergiou KI -2007, Fisheries management and marine protected areas. In: C Papaconstantinou, A Zenetos, V Vassilopoulou, G Tserpes (eds) State of Hellenic Fisheries, pp. 306-314, Hellenic Centre for Marine Research, Athens.

Σελίδες στο Διαδίκτυο

1. Ευρωπαϊκή Επιτροπή -2011, Αλιεία και υδατοκαλλιέργεια στην Ευρώπη. http://ec.europa.eu/fisheries/index_el.htm

1. Ευρωπαϊκή Επιτροπή -2009, Κοινή αλιευτική πολιτική (ΚΑΠ), Διαχείριση της αλιείας στην ΕΕ. http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/index_el.htm

2. Ευρωπαϊκή Επιτροπή -2008, Θαλάσσια Πολιτική και Αλιεία, Τομέας ζωτικής σημασίας για την οικονομία και το περιβάλλον. http://europa.eu/pol/fish/index_el.htm

3. Ευρωπαϊκή Επιτροπή -2007, Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, Θεσμικές Υποθέσεις,. http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/index_el.htm

4. Ευρωπαϊκή Επιτροπή -2007, Μεταρρύθμιση της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής. http://ec.europa.eu/fisheries/reform/index_el.htm

5. Κοινοποίηση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου -2011, Κοινή Αλιευτική Πολιτική. <http://www.econews.gr/2011/07/15/koini-alieftiki-politiki/>

6. Οικολογική Επιθεώρηση -2010, Ψάρια και θαλασσινά στο κόκκινο. http://www.oikologos.gr/index.php?option=com_content&view=category&id=41&Itemid=229
7. Συνθήκη του Άμστερνταμ -1997 (ΕΕ C 340, 10.11.1997) <http://europa.eu.int/eur-lex/el/treaties/dat/amsterdam.html>.
8. Συνθήκη του Μάαστριχτ -1992, (ΕΕ C 191, 29.07.1992). http://europa.eu.int/eur-lex/el/treaties/dat/EU_treaty.html#0001000001.
9. Συνθήκη της Νίκαιας -2001, (ΕΕ C 80 10. 03.2001) http://www.medregio.org/European_Policies/EU_conventions/EU_treaties_el.Ht .
10. Συνθήκη της Ρώμης -1957 <http://www.europarl.europa.eu/parliament/archive>
11. Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής -2010, Νέο στρατηγικό σχέδιο για τη βιοποικιλότητα 2011-2020. <http://www.ypeka.gr>,
12. European Commission-Fisheries. http://ec.europa.eu/fisheries/index_el.htm
13. FAO -2011, Fisheries and Aquaculture Department, Impacts of fishery activities. <http://www.fao.org/fishery/topic/12273/en>
14. FAO -2011, Fisheries and Aquaculture Department, Principles of relevance to an ecosystem approach to fisheries. <http://www.fao.org/fishery/topic/13261/en>